

3 STAN I ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO GMINY

3.1 Zanieczyszczenia wód

3.1.1 Wody powierzchniowe

Trudnym do zmierzenia źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych są niekontrolowane spływy powierzchniowe z obszarów rolnych, w tym chemizowanych i nawożonych. Pomimo, że ilość wywożonej na użytki rolne gnojowicy w ostatnich latach zmalała (ze względu na spadek pogłowia zwierząt), stanowi ona nadal lokalną uciążliwość dla środowiska. Zmalala również, głównie ze względów ekonomicznych, ilość zużywanych nawozów sztucznych i środków ochrony roślin. Czynniki te wpływają na zmniejszenie niekorzystnego wpływu rolnictwa na stan czystości wód.

Przez teren gminy Bytów przepływają dwie rzeki, Słupia (długość 138,6 km, powierzchnia zlewni 1623 km²) mająca swoje źródło na torfowiskach w okolicach miejscowości Sierakowska Huta oraz jej lewobrzeżny dopływ rzeka Bytowa (długość 25,0 km, powierzchnia zlewni 93,7 km²). Aktualna analiza stanu czystości wód rzeki Słupi wykazała, że większość wskaźników, takich jak: temperatura, odczyn i przewodnictwo właściwe, stężenie tlenu rozpuszczonego, chlorków, siarczanów, substancji rozpuszczonych, azotu amonowego i metali ciężkich odpowiadała I klasie czystości. Pozostałe chemiczne wskaźniki jakości wód ocenia się jako II-klasowe. Niestety, na niektórych odcinkach biegu rzeki stwierdza się niezadowalającą jakość wód z powodu nadmiernej ilości bakterii Coli typu fekalnego, zwiększonej ilości związków fosforu, zawartości fenoli lotnych, koncentracji chlorofilu „a” i wartości wskaźnika saprobowości.

Rzeka Słupia została przebadana na odcinku 113 km od miejscowości Parchowo do ujścia Bałtyku (12 przekroi pomiarowych) w okresie roku kalendarzowego. Stan czystości wód rzeki Słupi pod względem sanitarnym, zgodnie z wynikami badań, przedstawia się następująco:

- wody w I klasie - brak
- wody w II klasie - 48,2km
- wody w III klasie - 13,4km
- wody n.o.n. - 51,4km

Pod względem własności fizyko-chemicznej jakość wód rzeki Słupi na badanym

odcinku układał się w następujący sposób:

- wody w I klasie - 26,4 km
- wody w II klasie - 86,6 km
- wody w III klasie - brak
- wody n.o.n. - brak

Pod względem parametrów hydrobiologicznych, rzeka na całej długości zaliczona została do II klasy czystości.

W 1999 roku przeprowadzono kontrolę jakości wód rzeki Słupi na 11,3 km od ujścia. Stan czystości wody określony w wyniku badań przedstawia się następująco:

- stan sanitarny wody - n.o.n.
- fizyko-chemiczna jakość wód - II klasa czystości
- ocena hydrobiologiczna - II klasa czystości

W zdecydowanej większości ścieki bytowe z terenu gminy odprowadzane są do systemu kanalizacji zbiorczej, za pośrednictwem którego trafiają do oczyszczalni ścieków w Przyborzycach. Pozostałe ścieki, z gospodarstw nie posiadających przyłączy kanalizacyjnych, gromadzone są w bezodpływowych zbiornikach skąd, zgodnie z zaleceniami, powinny być odbierane przez podmioty gospodarcze posiadające odpowiednie zezwolenia i dowożone pojazdami asenizacyjnymi do punktu zlewnego w Bytowie przy ul. Brzozowej.

W porównaniu z wymaganiami Rozporządzenia Ministra z dn. 29.11.2002 w sprawie warunków jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego ścieki oczyszczone spełniają ww. wymagania z wyjątkiem stężenia azotu ogólnego, w przypadku którego notuje się niewielkie przekroczenia. Zgodnie z decyzją Starosty bytowskiego z dn. 29.01.2004 do czasu zakończenia modernizacji oczyszczalni ścieków obowiązują wymagania pozwolenia wodno-prawnego Starosty bytowskiego z dn. 19.03.2001, które dopuszczają wprowadzanie do rzeki Bytowy ścieków spełniających wymagania Rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dn. 5.11.1991 w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi. Ścieki oczyszczone w obiekcie w Przyborzycach, z wykorzystaniem istniejących urządzeń, spełniają normy tego aktu prawnego.

3.1.2 Wody podziemne

Wody podziemne płytkiego krążenia (zasilane głównie opadami atmosferycznymi i, w mniejszym stopniu, wodami powierzchniowymi) są zdecydowanie bardziej podatne na zanieczyszczenia niż wody wgłębne. Wody płytkiego krążenia są pozbawione warstwy izolacyjnej nadkładu, a tym samym są one słabo izolowane przed wpływami antropogenicznymi.

Gmina Bytów leży na terenie czwartorzędowego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 117 Bytów. Jest to zbiornik o powierzchni 524 km² z których 401 km² zaklasyfikowane zostało jako Obszar Najwyższej Ochrony. Średnia głębokość ujęć wody z tego zbiornika, zaklasyfikowanej jako wody klas Ib-Id (wody czyste do wody znacznie odbiegające od normy), wynosi od 10 do 50 m.

Zagrożenie dla jakości wód płytkiego krążenia stanowią m.in.:

- nie posiadające wymaganych zabezpieczeń składowiska odpadów komunalnych lub przemysłowych i tzw. "dzikie" wysypiska odpadów,
- nie posiadające wymaganych zabezpieczeń stacje paliw, magazyny produktów ropopochodnych oraz innych substancji chemicznych,
- szlaki komunikacyjne: drogi, parkingi i place postojowe samochodów,
- ферmy zwierząt,
- intensywne nawożenie i stosowanie środków ochrony roślin, rolnicze wykorzystywanie ścieków,
- cmentarze oraz grzebowiska zwłok zwierzęcych,
- ścieki (surowe lub niedostatecznie oczyszczone) wprowadzane do gleby.

Zagrożenie, w dłuższym przedziale czasowym, dla jakości wód płytkiego krążenia mogą stanowić także ścieki komunalne i przemysłowe wprowadzane do wód powierzchniowych oraz nadmierne emisje zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do atmosfery.

Podziemne wody wgłębne zalegają pod nieprzepuszczalnymi utworami geologicznymi i posiadają dobrą lub średnią izolację przed wpływami zanieczyszczeń pochodzenia antropogenicznego. Są one mniej podatne na czynniki atmosferyczne i antropogeniczne. Warstwy wodonośne tych wód są zasilane pośrednio opadami atmosferycznymi, wodami powierzchniowymi, a także z wyżej położonych warstw wodonośnych. Zagrożeniem dla jakości wód wgłębnych może być dopływ zanieczyszczeń charakteryzujących się dużym ładunkiem i/lub toksycznością, zwłaszcza jeśli substancje te

są wprowadzane do środowiska przez długi czas.

Źródłem zanieczyszczeń mogą być:

- nie posiadające odpowiednich zabezpieczeń składowiska odpadów komunalnych lub przemysłowych i tzw. "dzikie" wysypiska odpadów,
- nie posiadające odpowiednich zabezpieczeń stacje paliw, magazyny produktów ropopochodnych oraz innych substancji chemicznych,
- ферmy zwierząt,
- ścieki (surowe lub niedostatecznie oczyszczone) wprowadzane do gleby.

Zagrożenie dla jakości wód podziemnych (wód płytkiego krążenia jak i wód wgłębnych) stanowią także nieczynne (nieużytkowane) i źle zabezpieczone studnie wiercone. Są one źródłem bakteriologicznego skażenia warstwy wodonośnej. Likwidacja zakładów posiadających własne ujęcia (dawne PGR-y, zlewnie mleka, szkoły wiejskie etc.) przy równoczesnym braku bezwzględnie obowiązku likwidacji starych i nieeksploatowanych studni wierconych powoduje, że liczba nieczynnych ujęć prawdopodobnie wzrasta. Zagrożeniem dla jakości i ilości zasobów wód podziemnych może być także budowa w obszarach zasobowych ujęć komunalnych nowych studni i ujęć nie związanych z poborem wody na potrzeby zbiorowego zaopatrzenia.

3.2 Zanieczyszczenie gleb

Zanieczyszczenie gleb jest oceniane na podstawie zawartości metali ciężkich (ołowiu, kadmu, cynku, miedzi, niklu, rtęci i arsenu) w powierzchniowej, dwudziestocentymetrowej warstwie gruntu. Miarą zanieczyszczenia gleby jest zawartość metali ciężkich w porównaniu do średniej geochemicznej zawartości w regionie. Pośrednio, zanieczyszczenie gleby mierzy się również zawartością metali ciężkich, azotanów i pestycydów w jadalnych częściach roślin (świeże owoce, korzenie etc.). Miarą wielkości zanieczyszczenia gleby jest przekroczenie dopuszczalnych zawartości metali, azotanów i pestycydów w jadalnych częściach roślin.

Zagrożeniami dla jakości gleb są:

- wprowadzanie do gleby nieczyszczonych ścieków komunalnych i przemysłowych,
- chemizacja rolnictwa (nawozy i środki ochrony roślin),
- "dzikie" wysypiska odpadów komunalnych,
- emisje do atmosfery zanieczyszczeń gazowych i pyłowych.

3.3 Odpady

Największą grupą odpadów powstających na terenie gminy Bytów są odpady komunalne, związane z codzienną egzystencją człowieka. Zgodnie z treścią ustawy o odpadach, odpadami komunalnymi są: "odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady nie zawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych". W skład odpadów komunalnych poza odpadami z gospodarstw domowych wchodzi odpady z obiektów użyteczności publicznej i obsługi ludności oraz odpady z pielęgnacji terenów zieleni. Odpady komunalne zawierają także odpady niebezpieczne, takie jak: zużyte baterie, akumulatory, świetlówki, termometry, opakowania po farbach, lakierach, rozpuszczalniki, smary, oleje, przeterminowane i nie wykorzystane leki. Szacuje się, że w Polsce stanowią one około 0,76% ogólnej masy odpadów.

Specyficzną grupą odpadów są osady ściekowe. Porządkowanie gospodarki ściekowej, budowa kanalizacji i oczyszczalni ścieków, będą powodowały zwiększenie ilości osadów ściekowych, które wymagają dalszej utylizacji. Problem ten wymaga kompleksowego rozwiązania.

Ważną grupę odpadów niebezpiecznych stanowi część odpadów medycznych. Źródłem powstawania niebezpiecznych odpadów medycznych są jednostki służby zdrowia: szpitale, przychodnie, gabinety prywatne, laboratoria.

Inną ważną grupę materiałów niebezpiecznych stanowią materiały zawierające azbest. Chorobotwórcze działanie azbestu polega na drażnieniu ścianek pęcherzyków płucnych przez włókna respirabilne, tj. takie, które mogą występować w trwałej postaci w powietrzu. Włókna te są dłuższe niż 5 mikrometrów i mają grubość mniejszą od 3 mikrometrów, a stosunek długości do grubości włókna jest nie mniejszy niż 3:1. Wyroby z udziałem azbestu stanowią zagrożenie dla środowiska wówczas, gdy włókna są uwalniane do powietrza.

Ze względu na specyficzne właściwości azbestu – odporność na wysokie i niskie temperatury, działanie kwasów i innych substancji żrących oraz elastyczność – w latach 1970 - 1990 powszechnie stosowano azbest do produkcji materiałów budowlanych oraz części do maszyn i urządzeń, zwłaszcza narażonych na działanie siły tarcia i wysokich temperatur. Obecnie główną masę wyrobów z azbestem na terenie gminy stanowią materiały budowlane płaskie - płyty ściennie i dachowe oraz materiały rurowe - rury

wodociągowe i kanalizacyjne. Ponadto azbest zawarty jest w płytkach podłogowych PCV, okładzinach hamulcowych, ubraniach ochronnych, kocach gaśniczych, płytkach stosowanych przy palnikach gazowych, uszczelkach i innych podobnych wyrobach.

Na terenie Gminy Bytów obecnie obowiązuje Uchwała Rady Miejskiej nr XVI/133/2004 w sprawie szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Bytów. Reguluje ona zagadnienia związane z utrzymaniem czystości i porządku na terenie nieruchomości położonych w granicach administracyjnych gminy Bytów.

Gmina Bytów posiada systemy obsługujące mieszkańców w zakresie wywozu odpadów zmieszanych oraz w zakresie selektywnej zbiórki odpadów. Pierwszy z nich obejmuje 90% mieszkańców zabudowy wielorodzinnej (500szt. kontenerów MGB 1100l) oraz 70% mieszkańców zabudowy jednorodzinnej (2000szt. pojemników 110l). Częstotliwość wywozu odpadów z terenów zabudowy wielorodzinnej wynosi 8 razy na miesiąc, natomiast z obszarów zabudowy jednorodzinnej raz w miesiącu. Selektywna zbiórka odpadów objętych jest 80% mieszkańców terenów zabudowy jednorodzinnej (15600szt. worków o pojemności 120l) i wielorodzinnej (264szt. kontenerów MGB 1100l). Wywóz odpadów zbieranych selektywnie realizowany jest z częstotliwością 2 razy w miesiącu dla zabudowy wielorodzinnej i 3 razy w miesiącu dla zabudowy jednorodzinnej. Tereny o zabudowie zagrodowej nie są objęte żadnym z ww. systemów.

Na terenie gminy funkcjonuje Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Sierźnie, gdzie zgodnie z danymi zawartymi w „Raporcie z selektywnej zbiórki za I półrocze 2003 r.” na składowisku w Sierźnie przyjęto 4440,32 Mg odpadów. W tym:

- 2985,12 Mg – odpadów niesegregowanych
- 1392,10 Mg – odpadów ze studzienek kanalizacyjnych
- 50,30 Mg – odpadów z betonu oraz gruzu betonowego z rozbiórek i remontów
- 12,80 Mg – gleby i ziemi

3.4 Zanieczyszczenie powietrza

Na terenie gminy Bytów nie ma dużych emitorów zanieczyszczeń (zakłady typu elektrownie, elektrociepłownie, duże zakłady przemysłowe) do powietrza. Źródła ciepła opierają się o paliwa przyjazne środowisku (gaz, biomasa), co jest skutkiem realizacji poszczególnych etapów Programu „Czyste powietrze dla Bytowa”, wdrażanego od roku 1996. Na terenie gminy uzyskano znaczne obniżenie (ponad 64%) zużycia węgla jako

paliwa opałowego, jednakże nadal emisja z palenisk opalanych węglem stanowi istotne źródło zanieczyszczeń powietrza.

Jako źródło energii cieplnej dominuje węgiel kamienny. Związana jest z tym silna emisja tlenków węgla, siarki, azotu a także pyłów. Ponadto niekiedy wraz z węglem spalane są odpady, zawierające różnego rodzaju szkodliwe substancje, które trafiając do powietrza stwarzają zagrożenie dla zdrowia mieszkańców. W ogólnym bilansie emisji zanieczyszczeń atmosferycznych, zanieczyszczenia komunikacyjne ze źródeł liniowych nie stanowią istotnego problemu na terenie gminy.

Problem mogą stanowić również odory związane z wylewaniem gnojówki i gnojowicy oraz nieczystości płynnych na polach i do rowów.

Z uwagi na korzystne ukształtowanie terenu oraz brak wysokiej, zwartej zabudowy, brak jest przeszkód dla swobodnego przepływu mas powietrza a co za tym idzie przewietrzania obszaru. Dzięki temu stan powietrza atmosferycznego na terenie gminy uznać można za dobry. Nie oznacza to jednak, że nie należy dążyć do likwidacji niskiej emisji, poprzez rozbudowę sieci gazowej oraz mobilizację i wsparcie mieszkańców do zmiany źródeł ciepła na ekologiczne.

3.5 Inne zagrożenia środowiska

3.5.1 Awarie przemysłowe

Na terenie gminy Bytów znajduje się Naftobaza (obręb Ząbinowice), stanowiąca szczególne zagrożenie w przypadku awarii przemysłowej, z uwagi na nagromadzenie dużej ilości substancji ropopochodnych. Za szczególnie niebezpieczny uznać należy transport paliw ropopochodnych z terenu stacji do odbiorców. Zagrożenie to występuje wzdłuż drogi krajowej nr 20, dróg wojewódzkich nr 209, 212 i 228 oraz drogi łączącej teren Naftobazy z drogą powiatową.

3.5.2 Hałas

Generalnie, na terenie gminy Bytów nie występują punktowe źródła hałasu akustycznego. Do jego znaczących źródeł liniowych zaliczyć można jedynie duże szlaki komunikacji samochodowej, a w szczególności drogę krajową nr 20.

3.5.3 Promieniowanie

Na terenie gminy Bytów zagrożenie promieniowaniem jonizującym nie występuje. Zagrożenie promieniowaniem niejonizującym występuje lokalnie, wzdłuż linii wysokiego i średniego napięcia przebiegających przez teren gminy oraz w pobliżu Głównego Punktu Zasilania „Bytów”. Wymienione źródła pól elektromagnetycznych powodują zarówno ogólny wzrost poziomu tła promieniowania elektromagnetycznego w środowisku, jak też zwiększenie liczby i powierzchni obszarów o podwyższonym poziomie natężenia promieniowania. Należy jednak stwierdzić, że wzrost poziomu tła elektromagnetycznego nie zwiększa istotnie zagrożenia środowiska i ludności. W dalszym ciągu poziom promieniowania w tle pozostaje wielokrotnie niższy od natężeń, przy których możliwe jest jakiegokolwiek szkodliwe oddziaływanie na organizm ludzki.

Nie dotyczy to jednak pól elektromagnetycznych w bezpośrednim otoczeniu wszelkiego rodzaju stacji nadawczych, które lokalnie, w odległościach zależnych od mocy, częstotliwości i konstrukcji stacji, mogą osiągać natężenie na poziomie uznawanym za aktywny pod względem biologicznym.

Istotnym źródłem promieniowania niejonizującego są również stacje przekaźnikowe sieci telefonii komórkowej, jednakże emisja promieniowania mikrofalowego odbywa się na stosunkowo dużej wysokości nad powierzchnią ziemi, a promieniowanie docierające do poziomu gruntu nie stanowi istotnego zagrożenia dla zdrowia i życia ludzi. Dla linii wysokiego napięcia 220kV i 110kV określa się pas terenu w obrębie którego natężenie pola elektrycznego jest większe od 1kV. Szerokości pasów wynoszą odpowiednio 44m dla 220kV oraz 24m dla 110kV.

Fot. 1 Stacja nadawczo-odbiorcza sieci telefonii komórkowej

3.6 Ocena aktualnego stanu środowiska i zasobów naturalnych.

Biorąc pod uwagę charakter działalności gospodarczej w gminie Bytów, zagospodarowanie terenu oraz sposób użytkowania gruntów, problemy ochrony środowiska skupiają się przede wszystkim wokół:

- gospodarki odpadami komunalnymi,
- ochrony zasobów wód podziemnych i powierzchniowych w tym szczególnie cennych jezior lobeliowych
- ochrony szczególnie cennych zasobów przyrody w tym mokradeł i torfowisk
- ograniczania emisji do atmosfery ze źródeł punktowych
- rozwoju form turystyki przyjaznych środowisku
- rozpowszechniania wśród mieszkańców wiedzy z zakresu ochrony środowiska

Należy zwrócić uwagę, że władze samorządowe gminy Bytów przykładają dużą wagę do problemów ochrony środowiska naturalnego na terenie gminy. Stan zaawansowania gminy w rozwoju infrastruktury mającej na celu ochronę różnych komponentów środowiska przedstawia Tabela 2.

Tabela 1 Stan infrastruktury komunalnej na terenie gminy Bytów

Lp.	Miejscowość	L. ludn.	L. bud.	Wodociąg/ l.przył	Kan. sanit. l.przył	Kan. burz.	Gazciąg/ l.przył	Sieć ciepł./ l.przył	Odbiór odpad./ l/umów	Selekt. zb. odp. % miesz.
1.	Bytów	17443	1226	1226	1220	tak	4300	150	1100	+/- 75%
2.	Dąbie	188	16	16	16	-	-	-	9	+/- 30%
3.	Dąbki	27	3	3	-	-	-	-	-	-
3.	Gostkowo	1008	72	72	72	-	-	-	16	+/- 30%
4.	Sarniak	25	4	4	-	-	-	-	-	-
5.	Zbysław	59	9	9	-	-	-	-	-	-
6.	Grzmiąca	158	25	25	-	-	-	-	2	+/- 30%
7.	Świerkówko	10	1	-	-	-	-	-	-	-
8.	Mądrzechowo	311	49	49	49	-	-	-	40	+/- 30%
9.	Mokrzyń	149	22	22	22	-	-	-	17	+/- 30%
10.	Niezabyszewo	783	127	127	-	tak	-	-	84	+/- 30%
11.	Płotowo	205	38	38	38	-	-	-	20	+/- 30%
12.	Pomysk Mały	308	45	45	-	-	-	-	-	+/- 30%
13.	Międzygórze	46	11	11	-	-	-	-	-	-
14.	Leśno	4	1	-	-	-	-	-	-	-
15.	Pomysk Wielki	633	79	79	-	-	-	-	65	+/- 30%
16.	Mała Wieś	43	10	10	-	-	-	-	-	-
17.	Pomyski Młyn	13	1	-	-	-	-	-	-	-
18.	Szarzyn	20	2	2	-	-	-	-	-	-
19.	Rekowo	380	76	76	76	-	-	-	3	+/- 30%
20.	Bory	6	2	2	-	-	-	-	-	-
21.	Brynki Rekowskie	17	4	4	-	-	-	-	-	-
22.	Rzepnica	525	63	63	63	-	-	-	-	+/- 30%
23.	Sierzno	176	28	28	28	-	-	-	-	+/- 30%
24.	Pyszno	42	8	8	-	-	-	-	-	-
25.	Sierzenko	4	1	1	-	-	-	-	-	-
26.	Świątkowo	151	24	24	-	-	-	-	-	+/- 30%
27.	Chomice	46	6	6	-	-	-	-	-	-
28.	Nieczulice	29	3	3	-	-	-	-	-	-
29.	Przyborzyce	28	4	4	-	-	-	-	-	-
30.	Udorpie	764	125	125	125	tak	-	-	37	+/- 30%
31.	Połązynie	31	3	-	-	-	-	-	-	-
32.	Ząbinowice	368	49	49	49	-	-	-	31	+/- 30%

Analizując aktualny stan zaawansowania rozwoju gminy, należy zwrócić uwagę na wiodącą rolę w gminie miasta Bytowa. Jako jedyne objęte jest siecią centralnego ogrzewania oraz siecią gazową średniego i niskiego ciśnienia. Jako jedna z trzech miejscowości na terenie gminy, Bytów posiada kanalizację burzową. Wszystkie 1226 budynków na terenie miasta objętych jest siecią wodociągową, a jedynie 6 z nich nie

posiada przyłączy kanalizacyjnych. W zakresie gospodarki odpadami również w tym mieście odnotowano największą liczbę podpisanych umów na wywóz odpadów. Podobnie, liczba mieszkańców objętych systemem selektywnej zbiórki odpadów komunalnych jest tu największa w skali całej gminy.

Do miejscowości, które posiadają dość dobrze rozwiniętą infrastrukturę komunalną należą ponadto: Dąbie, Gostkowo, Mądrzechowo, Mokrzyń, Płotowo, Rekowo, Rzepnica, Sierzno, Udorpie oraz Ząbinowice. W tych miejscowościach mieszkańcy mają dostęp do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. W miejscowości Udorpie wybudowana została ponadto kanalizacja burzowa.

Stan powietrza atmosferycznego jest zadowalający, jednak cały czas podstawowym źródłem energii cieplnej w paleniskach domowych pozostaje węgiel. Sukcesywnie prowadzona jest wymiana indywidualnych instalacji do ogrzewania na piece olejowe i gazowe.

Zanieczyszczenia komunikacyjne w tym hałas, promieniowanie oraz wystąpienie poważnych awarii nie stanowi istotnego zagrożenia dla środowiska przyrodniczego i społecznego na terenie gminy.

Na terenie gminy Bytów znajduje się stosunkowo dużo obszarów leśnych. Północna część gminy znajduje się na terenie Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”, a pozostały obszar w większości położony jest na terenie otuliny ww. parku. Gmina posiada bogate skupiska szczególnie cennych środowiskowo jezior lobeliowych, mokradeł i torfowisk z gatunkami roślin objętych ochroną prawną z uwagi na szczególne walory przyrodnicze. Z tego względu ochrona środowiska naturalnego na terenie gminy powinna być jednym z nadrzędnych celów władz gminy.

4 ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE DO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

4.1 Analiza obowiązującego stanu prawnego

4.1.1 Wprowadzenie

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, przyjęta w 1997 roku stwierdza, że Rzeczpospolita Polska – kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju – zapewnia ochronę środowiska naturalnego; nakłada ona także na władze publiczne obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego współczesnemu i przyszłym pokoleniom.

W 2000 roku został sporządzony dokument programowy „II polityka ekologiczna państwa”, który w 2001 roku został zaakceptowany przez Parlament. Ustala on cele ekologiczne do 2010 i 2025 roku. „II polityka ekologiczna państwa” zakłada, że niepodważalnym kryterium obowiązującym na każdym – także lokalnym i regionalnym – szczeblu jej realizacji jest człowiek, jego zdrowie oraz komfort środowiska, w którym żyje i pracuje.

Człowiek jest ściśle sprzężony w swojej działalności z systemem przyrodniczym (gleba, woda, powietrze, zasoby i różnorodność biologiczna, ekosystemy). Zachowanie w tym sprzężeniu równowagi wymaga spójnego zarządzania:

- dostępem do zasobów środowiska,
- racjonalnym użytkowaniem zasobów przyrodniczych,
- zapobieganiem powstawaniu negatywnych skutków działalności gospodarczej,
- likwidacją negatywnych skutków działalności gospodarczej.

Głównym celem „II polityki ekologicznej państwa” jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju, przy założeniu, że skuteczna regulacja i reglamentacja korzystania ze środowiska nie dopuści do powstania zagrożeń dla jakości i trwałości zasobów przyrodniczych. Przy jej realizacji obowiązywać winy zasady:

- zrównoważonego rozwoju – jako zasada podstawowa,
- przezorności – przewidująca, że rozwiązywanie pojawiających się problemów powinno następować po bezpiecznej stronie oraz związana z nią zasada wysokiego poziomu ochrony środowiska,
- integracji polityk ekologicznej i sektorowych,

- równego dostępu do środowiska przyrodniczego w kategoriach równoważenia szans człowieka i przyrody oraz sprawiedliwości międzypokoleniowej, międzyregionalnej i międzygrupowej,
- regionalizacji w ramach ekosystemów europejskich oraz regionalizacji w stosunku do obszarów o zróżnicowanym stopniu przekształcenia i degradacji z równoczesnym rozszerzeniem uprawnień samorządu terytorialnego i wojewodów,
- uspołecznienia,
- "zanieczyszczający płaci",
- prewencji – przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla środowiska podejmowane być powinno na etapie planowania i realizacji przedsięwzięć,
- stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT),
- klauzul zabezpieczających, umożliwiających państwom członkowskim stosowanie ostrzejszych kryteriów w porównaniu z wymogami prawa wspólnotowego,
- skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej.

„II polityka ekologiczna państwa” zakłada 3 etapy osiągnięcia swoich celów, w tym 2 etapy związane z procesem integracji z Unią Europejską:

- w trakcie ubiegania się o członkostwo w UE – etap realizacji celów krótkookresowych /2000 - 2002/,
- w pierwszym okresie członkostwa, zakładającym okresy przejściowe i realizację programów dostosowawczych - etap realizacji celów średniookresowych /2003 - 2010/,
- oraz etap realizacji celów długookresowych w ramach realizacji "Strategii zrównoważonego rozwoju Polski do 2025 r."

Zadaniami pierwszego etapu były:

- pełna realizacja Układu Europejskiego, ustalającego 10-letni okres dla harmonizacji polskiego prawa ekologicznego z wymogami Unii Europejskiej /1994-2004/,
- pełna realizacja Narodowego programu przygotowania do członkostwa w Unii Europejskiej, ustalającego zadania szczegółowe dla okresu przedakcesyjnego i zakładającego gotowość integracji w roku 2002.

Wymienione zadania były realizowane poprzez:

- harmonizację przepisów prawnych z regulacjami obowiązującymi w Unii

Europejskiej,

- reformę mechanizmów zarządzania ochroną środowiska, dostosowującą ją do wymogów związanych z integracją,
- stworzenie warunków prawnych i organizacyjnych do realizacji międzynarodowych konwencji ekologicznych,
- pełne wdrożenie reformy zarządzania państwem we wszystkich ogniwach związanych z ochroną środowiska,
- sukcesywne wdrażanie rozwiązań prawnych w sferze ekologicznej przyjmowanych w latach 2000 - 2002 przez Unię Europejską,
- zmniejszenie negatywnego oddziaływania na środowisko i zdrowie człowieka tzw. "gorących punktów" oraz zmniejszenie ich liczby,
- usprawnienie systemu przeciwdziałania powstawaniu nadzwyczajnych zagrożeń środowiska (poważnych awarii) oraz rozbudowę systemu ratownictwa ekologicznego i likwidacji skutków takich zagrożeń,
- podjęcie działań zmierzających do zintegrowania celów polityki sektorowej z polityką ekologiczną,
- rozpoczęcie wdrażania do realizacji polityki ekologicznej nowoczesnych i skutecznych mechanizmów, metod i procedur, których pełne wdrożenie powinno nastąpić w okresie dostosowawczym.

Cele średniookresowe (2003 – 2010) przewidują istotną poprawę stanu środowiska, praktyczne wdrożenie unijnych przepisów i standardów ekologicznych oraz postanowień konwencji międzynarodowych i umów dwustronnych, a także wzmocnienie instytucjonalne podejmowanych działań.

Cele długookresowe (do roku 2025) wiążą się z perspektywą zrównoważenia społeczno – gospodarczych procesów rozwojowych i pełną (możliwą) rewitalizacją zniszczonych ekosystemów; zakładają one:

- ugruntowanie konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju,
- utrwalenie zasady skutecznej kontroli państwa nad strategicznymi zasobami przyrodniczymi,
- pełną integrację polityk – przestrzennej, ekologicznej i sektorowych,
- dokonanie przebudowy modelu produkcji i konsumpcji w kierunku poprawy efektywności surowcowo – energetycznej oraz minimalizacji negatywnego

oddziaływania na środowisko wszelkich form działalności człowieka i rozwoju cywilizacyjnego,

- zachowanie obszarów o wysokich walorach turystyczno-rekreacyjnych,
- utrzymanie i ochrona istniejących ekosystemów o cennych wartościach przyrodniczych i kulturowych,
- odbudowa zniszczeń powstałych w środowisku przyrodniczym i renaturalizacja cennych przyrodniczo obszarów,
- efektywny wzrost wartości produkcji w rolnictwie i leśnictwie poprzez lepsze wykorzystanie potencjału biologicznego oraz podnoszenie jakości zdrowotnej produktów przy przeciwdziałaniu nadmiernej intensywności procesów produkcyjnych oraz metod upraw i chowu zwierząt,
- rezygnacja z niektórych osiągnięć nauki i techniki, które mogłyby negatywnie oddziaływać na środowisko,
- wypracowanie mechanizmów reagowania na nowe wyzwania pojawiające się wraz z postępującym rozwojem cywilizacji.

W 2002 r. opracowany został „Program Wykonawczy do II polityki ekologicznej państwa, na lata 2002-2010”, który jest dokumentem o charakterze operacyjnym tj. wskazującym wykonawców i terminy realizacji konkretnych zadań lub pakietów zadań, przewidzianych do realizacji, a także szacującym niezbędne nakłady i źródła ich finansowania.

Zapisy ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska porządkują dotychczasową, istniejącą od 1990 roku, praktykę okresowego sporządzania dokumentów programowych o nazwie „Polityka ekologiczna państwa” dla różnych horyzontów czasowych, lub nawet bez jednoznacznego określania okresu ich obowiązywania.

Artykuły 13-16 Ustawy nakładają obowiązek przygotowywania i aktualizowania polityki ekologicznej państwa co 4 lata. Sporządzona w grudniu 2002 r. „Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010” jest aktualizacją i uszczegółowieniem długookresowej „II polityki ekologicznej państwa”

Okres realizacji "Programu ochrony środowiska gminy Bytów" zbiega się z okresem realizacji celów średniookresowych „II polityki ekologicznej państwa”. W trakcie wdrażania gminnego programu ochrony środowiska proponuje się również realizację celów określonych w „II Polityce ekologicznej państwa” jako długookresowe.

4.1.2 Prawodawstwo w zakresie ochrony środowiska i jego dostosowanie do wymogów Unii Europejskiej

Proces tworzenia ładu instytucjonalno – prawnego w sferze ochrony środowiska naturalnego człowieka na szczeblu centralnym znajduje się w stadium wysokozaawansowanym. Zakończenie procesu harmonizacji polskiego prawa ochrony środowiska z wymogami przepisów Unii Europejskiej powoduje sytuację, w której teksty uzgodnionych unijnych aktów prawnych nie są niezbędnym elementem procesu sporządzania „Programu”. Ze względu na niezakończony proces implementowania do polskich przepisów wykonawczych załączników technicznych korzystano przy opracowaniu niniejszego dokumentu z tekstów dyrektyw: ptasiej, habitatowej oraz dotyczących ochrony wód powierzchniowych i powietrza.

W związku z koniecznością harmonizacji polskiego prawa w zakresie ochrony środowiska z prawem Unii Europejskiej, przepisy zawarte w unijnych aktach prawnych w tym zakresie są systematycznie transponowane do prawa krajowego.

Przy prowadzeniu prac nad dokumentem „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Bytów” uwzględniano postanowienia przepisów wykonawczych wydanych na podstawie nowych ustaw z 2001, 2002 i 2003r.

4.1.3 Konwencje i porozumienia międzynarodowe

Polska jest obecnie sygnatariuszem 33 konwencji, porozumień międzynarodowych oraz protokołów w dziedzinie ochrony środowiska, z których 21 ratyfikowała. Postanowienia większości konwencji mają odzwierciedlenie w przepisach Unii Europejskiej. Natomiast postanowienia konwencji ratyfikowanych przez Polskę, do których nie przystąpiły kraje UE, zgodnie z zasadą klauzul zabezpieczających, mają odzwierciedlenie w postanowieniach polskich przepisów prawnych.

4.1.4 Programy sektorowe i regionalne

Przy sporządzaniu niniejszego dokumentu brano pod uwagę zapisy różnych programów rządowych oraz regionalnych, zwłaszcza:

- II polityki ekologicznej państwa,
- programu wykonawczego do II polityki ekologicznej państwa,
- narodowej strategii ochrony środowiska,

- polityki leśnej państwa,
- Program ochrony środowiska i Plan gospodarki odpadami województwa pomorskiego,
- Program ochrony środowiska i Plan gospodarki odpadami powiatu bytowskiego,

4.1.5 Krajowe uwarunkowania prawne w zakresie ochrony środowiska

Ustawa z 27.04.2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. Nr 62, poz. 627, tekst jednolity na dzień 27.06.2004) wprowadza: obowiązek realizacji polityki ekologicznej państwa poprzez gminne, powiatowe, wojewódzkie programy ochrony środowiska, z wykonania których co 2 lata sporządzać się będzie raport; opłatę za składowanie odpadów komunalnych, którą ponosić będzie jednostka utrzymująca składowisko; administracyjne kary pieniężne za składowanie odpadów bez pozwolenia i w miejscu do tego celu nie wyznaczonym; przeznaczanie środków powiatowych funduszy ochrony środowiska na realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami i współfinansowanie inwestycji o charakterze ponadlokalnym; programy dostosowawcze dotyczące inwestycji, w których zrealizowanie wymagań ochrony środowiska nie może zostać osiągnięte w terminach ustalonych przepisami, a za utrzymaniem tych inwestycji w ruchu przemawia interes publiczny (ww. programy dostosowawcze nie mogą trwać dłużej niż 6 lat, najpóźniej do 31.12.2010r.).

Ustawa z 16.04.2004r. o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 92, poz. 880) określa cele, zasady i formy ochrony przyrody ożywionej i nieożywionej oraz krajobrazu. Ochrona przyrody w rozumieniu ustawy oznacza zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie zasobów przyrody i jej składników. Ochrona przyrody ma na celu utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów, zachowania różnorodności biologicznej, zachowania dziedzictwa geologicznego, zapewnienia ciągłości istnienia gatunków roślin i zwierząt wraz z siedliskami poprzez utrzymywanie lub przywracanie ich do właściwego stanu, utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu siedlisk przyrodniczych, a także innych zasobów przyrody i jej składników, kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody.

Ustawa z 11.01.2001r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz.U. Nr 11, poz. 84, tekst jednolity na dzień 20.04.2004) określa warunki, zakazy lub ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu lub stosowania substancji i preparatów chemicznych, w celu ochrony przed szkodliwym wpływem tych substancji i preparatów na zdrowie

człowieka lub na środowisko.

Ustawa z 27.04.2001r. o odpadach (Dz.U. Nr 62, poz. 628, tekst jednolity na dzień 01.05.2004) zobowiązuje posiadaczy odpadów do poddania odpadów w pierwszej kolejności odzyskowi. Jeżeli odzysk jest nie możliwy z przyczyn technologicznych lub nie uzasadniony ekonomicznie - odpady te należy unieszkodliwiać w sposób zgodny z wymogami ochrony środowiska i planami gospodarki odpadami. W ustawie sformułowano tzw. "zasadę bliskości" stanowiącą, że odpady których nie udało się odzyskać lub unieszkodliwić w miejscu ich powstawania, powinny być, uwzględniając najlepszą dostępną technikę lub technologię, przekazywane do najbliższego miejsca, w którym te procesy są realizowane. Ustawa zobowiązuje zarządy województw, powiatów i gmin do opracowania odpowiednio - wojewódzkich, powiatowych i gminnych planów gospodarki odpadami, które należy aktualizować nie rzadziej niż co 4 lata, i z realizacji których należy składać co 2 lata sprawozdania. W myśl ustawy **przedsięwzięcia związane z unieszkodliwianiem odpadów będzie można realizować z udziałem środków z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, o ile przedsięwzięcia te zostaną ujęte w planie gospodarki odpadami.** Ustawa reguluje kwestie w zakresie składowania odpadów. Składować można wyłącznie odpady, których unieszkodliwienie w inny sposób było niemożliwe. Rozróżnia się trzy typy składowisk odpadów: składowiska odpadów niebezpiecznych, obojętnych oraz odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne. Składowiska stanowią obiekty budowlane, do których lokalizacji, budowy i eksploatacji mają zastosowanie przepisy ustaw o zagospodarowaniu przestrzennym oraz prawo budowlane. Organ właściwy do wydania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla składowiska odpadów może uzależnić wydanie tej decyzji od przedstawienia przez inwestora ekspertyzy co do możliwości odzysku lub unieszkodliwiania odpadów w inny sposób niż przez składowanie. Wprowadzono zakaz składowania odpadów, m.in.: płynnych; o właściwościach wybuchowych, żrących, utleniających, łatwopalnych; medycznych i weterynaryjnych; opon i ich części. Odpady przed umieszczeniem na składowisku powinny być poddane procesowi przekształcenia fizycznego, chemicznego lub biologicznego i segregacji, w celu ograniczenia zagrożenia dla ludzi i środowiska oraz zmniejszenia objętości odpadów.

Ustawa z 13.09.1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. Nr 132, poz. 622, tekst jednolity na dzień 20.04.2004) określa zadania i obowiązki gminy oraz właścicieli nieruchomości dotyczące utrzymania czystości i porządku na terenie gminy, a także warunki udzielania zezwoleń podmiotom gospodarczym świadczącym

usługi w tym zakresie.

Ustawa z 11.05.2001r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz.U z 2001r. Nr 63, poz. 638, tekst jednolity na dzień 20.04.2004) - określa wymagania, jakie powinny spełniać opakowania oraz wprowadza zasady racjonalnego gospodarowania odpadami powstającymi z opakowań poprzez obowiązek: zapobiegania powstawaniu odpadów z opakowań, promowania opakowań zwrotnych, przeznaczonych do wielokrotnej rotacji, segregacji odpadów opakowaniowych, odzysku i recyklingu pozyskanych odpadów. Ustawa o odpadach opakowaniowych jest odpowiednikiem Dyrektywy 94/62/EC z 1994 r. Ustala ona m.in. limity odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych. W przypadku nie osiągnięcia wyznaczonych poziomów podmioty zobowiązane do opłat produktowych, będą miały powiększone stawki tych opłat o 50 %.

Ustawa z 11.05.2001r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz.U z 2001r. Nr 63, poz. 639) - wprowadza bodźce ekonomiczne mające stymulować proekologiczne zachowania podmiotów gospodarczych i całego społeczeństwa oraz zabezpieczenie środków finansowych na racjonalne zagospodarowanie głównie odpadów opakowaniowych i użytkowych. Przedsiębiorcy sprzedający swoje produkty w opakowaniach mają wybór jednego z trzech sposobów postępowania: stworzenie własnego systemu odzysku i zagospodarowania odpadów, sędowanie realizacji swoich zobowiązań na wyspecjalizowaną organizację lub uiszczenie państwu opłaty produktowej. Za odpady nie zebrane samodzielnie lub przez wyznaczone organizacje, producenci zapłacą opłaty produktowe, które zostaną przekazane częściowo do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska, a częściowo bezpośrednio do gmin. Środki pochodzące z opłat produktowych za opakowania przekazywane będą wojewódzkim funduszom, a następnie gminom, proporcjonalnie do ilości odpadów opakowaniowych przekazanych do odzysku i recyklingu, wykazanych w sprawozdaniach, do sporządzenia których zobowiązany jest zarząd gminy.

Ustawa z 7.06.2001r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U z 2001r. Nr 72, poz. 747, tekst jednolity na dzień 20.04.2004) - określa zasady i warunki zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi oraz zbiorowego odprowadzania ścieków, w tym zasady działalności przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych, zasady tworzenia warunków do zapewnienia ciągłości dostaw i odpowiedniej jakości wody, niezawodnego odprowadzania

i oczyszczanie ścieków, a także ochrony interesów odbiorców usług, z uwzględnieniem wymagań ochrony środowiska i optymalizacji kosztów. W myśl ww. ustawy zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków należy do zadań własnych gminy.

Ustawa z 22.06.2001r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz.U z 2001r. Nr 76, poz. 811, tekst jednolity na dzień 20.04.2004) - reguluje:

- zamknięte użycie organizmów genetycznie modyfikowanych,
- zamierzone uwalnianie GMO do środowiska, w celach innych niż wprowadzanie do obrotu,
- wprowadzanie do obrotu produktów GMO,
- wywóz za granicę i tranzyt produktów GMO,
- właściwość organów administracji rządowej do spraw GMO.

Ustawy nie stosuje się do modyfikacji genetycznych genomu ludzkiego.

Ustawa z 18.07.2001r. prawo wodne (Dz.U z 2001r. Nr 115, poz. 1 , tekst jednolity na dzień 20.04.2004) - reguluje gospodarowanie wodami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności kształtowanie i ochronę zasobów wodnych, korzystanie z wód oraz zarządzanie zasobami wodnymi. Gospodarowanie wodami jest prowadzone z zachowaniem zasady racjonalnego i całościowego traktowania zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, z uwzględnieniem ich ilości i jakości. Gospodarowanie odpadami w myśl ww. ustawy uwzględnia zasadę wspólnych interesów i jest realizowane przez współpracę administracji publicznej, użytkowników wód i przedstawicieli lokalnych społeczności, tak aby uzyskać maksymalne korzyści społeczne.

Ustawa z 18.04.1985r. o rybactwie śródlądowym (Dz.U. Nr 21, poz. 91, tekst jednolity na dzień 20.04.2004) - reguluje zasady i warunki ochrony, chowu, hodowli i połowu ryb w wodach powierzchniowych.

Ustawa z 20.07.1991r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. Nr 77, poz. 335, tekst jednolity na dzień 14.11.2003) - określa zadania Inspekcji Ochrony Środowiska. W myśl ww. ustawy Główny Inspektor Ochrony Środowiska jest centralnym organem administracji rządowej, powołanym do kontroli przestrzegania przepisów o ochronie środowiska oraz badania stanu środowiska, nadzorowanym przez ministra właściwego do spraw środowiska.

Ustawa z 19.06.1997r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. Nr 101, poz. 628, tekst jednolity na dzień 20.04.2004) – zakazuje, w celu wyeliminowania produkcji, stosowania oraz obrotu wyrobami zawierającymi azbest:

- wprowadzania na polski obszar celny wyrobów zawierających azbest oraz azbestu,

- produkcji wyrobów zawierających azbest,
- obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest.

Ustawa z 4.02.1994r. prawo geologiczne i górnictwo (Dz.U. Nr 27, poz. 96, tekst jednolity na dzień 20.04.2004) - określa zasady i warunki wykonywania prac geologicznych, wydobywania kopalni złóż, ochrony złóż kopalni, wód podziemnych i innych składników środowiska w związku z wykonywaniem prac geologicznych i wydobywaniem kopalni.

Opis każdego z wymienionych aktów prawnych uwzględnia stan prawny na dzień 30.06.2004r.

4.2 Stan i kierunki rozwoju gospodarczego

4.2.1 Demografia

Według stanu na koniec roku 2003 r. w gminie Bytów mieszkało 24052 osób. W wyniku spadku tempa przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji obserwuje się stopniowe zahamowanie wzrostu ludności gminy. Gęstość zaludnienia w gminie kształtuje się na poziomie 122 osoby/km². Wartość ta blisko czterokrotnie przekracza średnią gęstość zaludnienia w powiecie bytowskim, wynoszącą 35 osób/km². Dla porównania, średnia gęstość zaludnienia w Polsce wynosi 122 osoby/km².

Aby ograniczyć niekorzystne czynniki rozwoju demograficznego, władze gminy powinny podjąć działania mające na celu zahamowanie procesu odpływu ludności z terenu gminy. Należy wykorzystać wszelkie dostępne środki w celu:

- podniesienia poziomu wykształcenia ludności
- podniesienia standardu życia mieszkańców gminy
- tworzenia nowych miejsc pracy

W działaniach mających na celu ograniczenie niekorzystnych zjawisk demograficznych samorząd gminny powinien uwzględnić następujące kierunki rozwoju sieci osadniczej:

- wielofunkcyjny rozwój wsi - rozwój rolnictwa, utrzymanie i rozwój placówek produkcyjno - usługowych, utrzymanie i rozwój usług na rzecz obsługi rolnictwa, rozwój funkcji pozarolniczych, rozwój i poprawę funkcjonowania zabudowy zagrodowej;
- wzmocnienie powiązań funkcjonalnych pomiędzy poszczególnymi ośrodkami systemu osadniczego - modernizację sieci drogowej, poprawę funkcjonowania komunikacji zbiorowej, rozbudowę systemów łączności, kształtowanie

racjonalnych relacji funkcjonalno-przestrzennych społecznie akceptowanych i efektywnych ekonomicznie pomiędzy poszczególnymi ośrodkami.

4.2.2 Gospodarka rolna, leśna, gospodarcze wykorzystanie wód

A dużym obszarze gminy Bytów występują użytki rolne o mniejszej przydatności rolniczej. Na niewielkich obszarach w południowej części gminy występują grunty orne bardzo dobrego kompleksu 4 żytniego.

Gminę cechuje bardzo wysoka w skali kraju lesistość (40%) – lasy zajmują powierzchnię 78,06 km². Zgodnie z obowiązującym od 1992 roku prawem leśnym (art.14 ustawy z 28.09.1991r. o lasach) powiększenie zasobów leśnych następuje w wyniku powiększenia produktywności istniejących lasów oraz nowych zalesień. W strukturze lasów na terenie gminy Bytów zdecydowanie dominują lasy państwowe. Zaznaczyć jednak należy, iż duża część lasów prywatnych w regionie znajduje się na terenie powiatu bytowskiego, w większości jednak na terenie gmin sąsiadujących z gminą Bytów. Dominującym gatunkiem występującym na terenie lasów gminy Bytów jest sosna (ok. 76% powierzchni lasów). Przeciętna zasobność, zależna w dużym stopniu od wieku oraz jakości drzewostanu, wynosi ok. 170 m³/ha i jest wskaźnikiem o stosunkowo wysokiej wartości. Średni roczny przyrost dla drzew z tego regionu wynosi ok. 3,4 m³/ha.

Na terenie gminy Bytów, w miejscowościach, na rzece Boruji w miejscowości Połczynek oraz na rzece Bytowej w miejscowości Grzmiące prowadzona jest intensywna hodowla rybacka. W ww. ośrodkach prowadzona jest hodowla ryb łososiowatych. Czyste wody są niezbędnym warunkiem rozwoju tej gałęzi gospodarki.

Należy zaznaczyć ponadto, iż warunki wodne są jednym z najważniejszych sprzyjających czynników środowiska przyrodniczego dla produkcji rolnej. Niestety w chwili obecnej stopień zaspokojenia potrzeb melioracyjnych jest niewystarczający i wynosi około 30%. W ostatnich 10 latach intensywność prac melioracyjnych spadła. W okresach bezopadowych można obserwować przesuszenia gruntów co wpływa na zmniejszenie efektywności produkcji rolnej. Działania powinny być skoncentrowane na zwiększeniu retencyjności tego terenu.

Władze gminy Bytów powinny w swoich działaniach uwzględnić następujące:

Kierunki rozwoju rolnictwa:

- właściwe wykorzystanie naturalnych warunków użytkowych rolniczej przestrzeni produkcyjnej - dalszy rozwój produkcji zwierzęcej w zakresie chowu bydła

mlecznego i trzody chlewnej nowoczesnymi metodami, wydzielenie gruntów nieprzydatnych do produkcji rolnej pod zalesienie lub zmiany sposobu użytkowania, zapobieganie degradacji użytków rolnych i urządzeń melioracyjnych, ograniczenie przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne gruntów wysokich klas bonitacyjnych, w szczególności zmeliorowanych użytków rolnych;

- poprawa warunków do rozwoju produkcji rolnej - budowę i modernizację dróg rolniczych zapewniających właściwą obsługę i wykorzystanie użytków rolnych z możliwością wykorzystania środków celowych, poprawę struktury agrarnej gospodarstw rolnych w zakresie powiększania ich powierzchni i polepszenia rozłogu, rekultywację i zagospodarowanie terenów zdegradowanych i zdewastowanych na cele rolnicze lub leśne;
- poprawa warunków i zmian gospodarowania na obszarach wiejskich - rozwój gospodarstw specjalistycznych w celu dostosowania jakości wytwarzanych produktów do norm unijnych i innych rynków zagranicznych przy zachowaniu zasad ochrony środowiska naturalnego, zwiększenie produktywności gospodarstw w wyniku wprowadzania nowoczesnych i efektywnych sposobów gospodarowania zarówno w produkcji roślinnej jak i zwierzęcej oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych rolników w zakresie technik gospodarowania, rachunkowości i zarządzania, poprawę wyposażenia gospodarstw w infrastrukturę techniczną z wykorzystaniem środków pomocowych;
- tworzenie warunków do wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich - rozwój rolnictwa ekologicznego połączonego z agroturystyką jako działalności uzupełniającej działalność podstawową związaną z prowadzeniem gospodarstw rolnych w szczególności dla małych gospodarstw położonych w atrakcyjnych terenach, wspieranie rozwoju zakładów przetwórczych o małej i średniej skali produkcji, tworzenie rezerw terenowych i wykorzystanie istniejących pustostanów pod rozwój działalności gospodarczej celem tworzenia miejsc pracy na obszarach wiejskich,
- rozwój usług rolniczych i instytucji obsługi rolnictwa - uaktywnienie współpracy lokalnych władz samorządowych i innych instytucji działających na rzecz środowiska wiejskiego w zakresie pozyskania środków na rozwój infrastruktury, przedsiębiorczości i tworzenia pozarolniczych miejsc pracy, poszerzenie wiedzy społeczności wiejskiej dotyczącej integracji z Unią Europejską.

Kierunki rozwoju leśnictwa:

- prowadzenie w lasach niepaństwowych racjonalnej gospodarki zasobami leśnymi z ograniczeniem wielkości pozyskiwania drewna poniżej zdolności produkcyjnej lasów,
- zwiększenie przyrostu masy drzewnej oraz przeciętnej zasobności lasów na skutek podwyższania średniego wieku drzewostanów i struktury pozyskania drewna,
- udostępnianie i przystosowywanie kompleksów leśnych do celów turystyczno-wypoczynkowych.

Kierunki polityki przestrzennej w zakresie gospodarki wodnej:

- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód oraz poprawa stanu sanitarnego i cieków wodnych do zakładanych klas czystości - porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenach zabudowanych (budowa lokalnych systemów kanalizacji i oczyszczalni ścieków, w tym oczyszczalni przydomowych i zagrodowych);
- ochrona wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami obszarowymi - ograniczenie stosowania wysokotoksycznych środków nawożenia oraz ochrony roślin w strefach brzegowych cieków wodnych, ograniczenie infiltracji i spływów powierzchniowych zanieczyszczonych wód opadowych - właściwe składowanie odpadów stałych, przechowywanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin oraz obornika i gnojowicy;
- poprzedzanie zadań melioracyjnych ekspertyzami ekologicznymi wskazującymi optymalne rozwiązania zabezpieczające ekosystemy leśne, torfowiskowe, miejsca lęgowe, tarliska, stanowiska
- melioracje gruntów ornych.

Kierunki polityki przestrzennej w zakresie ochrony wód podziemnych:

- ochrona wód gruntowych - eliminacja źródeł ich zagrożeń (nieszczelne zbiorniki bezodpływowe) oraz rozwój sieci kanalizacji sanitarnej,
- obowiązek przechowywania nawozów sztucznych i obornika na nieprzepuszczalnych płytach ze ścianami bocznymi oraz gnojowicy w szczelnych zbiornikach, celem zabezpieczenia przed wyciekami agresywnych zanieczyszczeń do gruntu i przedostawania się ich do wód podziemnych,

- ochrona ujęć wód podziemnych na cele publiczne – ustanowienie stref ochronnych i przestrzeganie przepisów dotyczących zasad zagospodarowania w strefach, w tym likwidację istniejących źródeł zanieczyszczeń i niedopuszczenie do powstawania nowych,
- optymalizacja zużycia wody do celów różnych dziedzin gospodarki - zbilansowanie zapotrzebowania wody i racjonalnego jej używania.

4.2.3 Turystyka

Teren gminy charakteryzuje się dobrymi warunkami turystyczno – krajobrazowymi. Najcenniejszą krajobrazowo strefę stanowi Park Krajobrazowy „Dolina Słupi”, obejmujący północną część gminy. Ponadto na terenie gminy znajdują się cztery rezerwaty przyrody a w przyszłości planuje się stworzenie kolejnych pięciu rezerwatów.

Na terenie gminy znajduje się największe w Polsce skupisko jezior lobeliowych (8% ogólnej liczby tego typu jezior w kraju), będących najcenniejszym elementem środowiska przyrodniczego w gminie Bytów.

Fot. 2 Widok na jezioro Rekówek

W mieście gminie Bytów licznie występują zabytkowe obiekty, atrakcyjne z punktu widzenia turystyki. Wśród nich wyróżnić można:

- Zamek pokrzyżacki z przełomu XIV i XV wieku (1398 - 1405), obecnie siedziba Muzeum Zachodniokaszubskiego
- Kościół p.w. św. Jerzego z lat 1675-1685, dawna świątynia ewangelicka (niem. Bergkirche St. Georg), zbudowany charakterystycznym systemem ryglowym, obecnie, po generalnym remoncie w latach osiemdziesiątych XX wieku, cerkiew bizantyjsko-ukraińska,
- Klasycystyczny budynek Poczty Konnej z przełomu XVIII i XIX wieku,
- Most kolejowy nad rzeką Borują z XIX wieku (z ok. 1884 roku),
- Kościół p.w. św. Mikołaja w Niezabyszewie - pierwotny kościół był zbudowany według konstrukcji szkieletowej, w XVI wieku przejęli go ewangelicy,
- Kościół w Pomysku Wielkim - wybudowany na wzniesieniu w 1890 roku w stylu neogotyckim.
- Klasycystyczny dwór w Gostkowie z początku XIX wieku.

W wielu miejscowościach można spotkać stare zabudowania. Krajobraz urozmaicony jest przez przydrożne krzyże i kapliczki. Ważnym aspektem walorów turystycznych jest ponadto gospodarka łowiecka prowadzona na terenie gminy.

Rozwój turystyki przyczyni się do zwiększenia liczby miejsc pracy dla mieszkańców gminy zwłaszcza w sezonie letnim.

Kierunki rozwoju turystyki:

- stworzenie warunków rozwoju turystyki poprzez odpowiednie zagospodarowanie kompleksów leśnych, utworzenie ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych; wytyczenie i oznakowanie tras turystyczno-krajoznawczych wraz z budową wiat i parkingów leśnych; istotne rozszerzenie bazy hotelarsko-gastronomicznej na obszarze gminy;
- wykorzystanie walorów turystycznych rzeki Słupi
- udział w ponadgminnych inicjatywach
- poprawa stanu sanitarnego środowiska przyrodniczego - zwiększenie atrakcyjności obszaru,

- edukacja i promocja turystyczna
- tworzenie warunków do powstania i rozwoju gospodarstw agroturystycznych poprzez uwzględnianie gospodarstw agroturystycznych w promocji gminy; wsparcie merytoryczne oraz prawne gospodarstw rozpoczynających działalność w tej dziedzinie oraz częściowe wsparcie finansowe na działalność przystosowawczą w tym kierunku

4.2.4 Przemysł

Na terenie gminy nie ma zlokalizowanych dużych zakładów przemysłowych. Większość przedsiębiorstw, działających w sektorach drobnej wytwórczości, zlokalizowana jest na terenie miasta Bytów lub w bezpośrednim jego sąsiedztwie. Do największych zakładów i przedsiębiorstw zaliczyć należy Naftobazę oraz firmę Wireland, producenta wysokiej jakości wyrobów z drutu.

Inne większe zakłady przemysłowe to :

- Bagra – produkcja maszyn i części rolniczych
- Polmor PPH-H Malek i PPIHU Dabew – produkcja wyrobów z metalu
- PPMB Żmuda i PP Kopol – branża budowlana
- PPUH Drutex – producent stolarki z PCV
- FCPK - producent części znormalizowanych do form wtryskowych
- Kołaszewski – fabryka rowerów

4.2.5 Energetyka

Gazownictwo

Obecnie gminna sieć gazowa, o łącznej długości 41 km i obejmuje jedynie teren miasta Bytów. Sieć gazowa niskiego ciśnienia wykonana jest z rur stalowych i polietylenowych o średnicach od 65 do 300 mm. W ramach sieci wykonano 4300 przyłączy gazowych (stopień zgazyfikowania gminy 73%).

Realizowany odcinek gazociągu wysokiego ciśnienia dn 300 z Bytowa do Słupska w znaczący sposób poprawi zaopatrzenie w gaz istniejących odbiorców oraz umożliwi rozwój gazyfikacji w Słupsku oraz powiatach: słupskim i bytowskim.

Elektroenergetyka

Gmina w 100% pokryta jest siecią elektroenergetyczną średniego i niskiego napięcia gwarantującą dostawy energii elektrycznej na odpowiednim poziomie. Na terenie gminy nie występują generatory pracujące do sieci (oddające energię elektryczną do krajowego systemu elektro-energetycznego).

Ciepłownictwo

Na obszarze gminy nie ma całościowo zorganizowanej gospodarki w zakresie zaopatrzenia i pokrycia potrzeb cieplnych zarówno mieszkańców jak i sektora usługowo - produkcyjnego. Scentralizowany system dostawy ciepła występuje jedynie na terenie miasta Bytów, jednak liczba przyłączonych do sieci ciepłowniczej budynków jest niska (150 przyłączy na 1226 budynków).

Potrzeby pozostałych mieszkańców gminy pokrywane są z lokalnych źródeł ciepła, takich jak piece węglowe, olejowe i gazowe.

Kierunki rozwoju energetyki:

- rozwój sieci gazowniczej,
- rozbudowa sieci ciepłowniczej
- modernizację istniejących, lokalnych źródeł ciepła
- przyłączanie nowych budynków do scentralizowanego systemu dostawy ciepła

4.2.6 System komunikacyjny, transport

Przez teren gminy przebiega droga krajowa oraz trzy drogi wojewódzkie o znaczeniu ponadregionalnym. Połączenia z tymi drogami realizowane są przez drogi powiatowe, które realizują również połączenia lokalne i wewnątrzgminne. Drogi gminne realizują połączenia wewnątrzgminne oraz lokalne bliskiego zasięgu. Oba rodzaje dróg wykorzystywane są do obsługi przyległych ośrodków i obszarów produkcji rolniczej

Teren gminy Bytów obsługiwany jest regularnie przez przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej w Bytowie, zapewniające dogodne połączenia do innych miast regionu, dostosowane do potrzeb mieszkańców, z uwzględnieniem uwarunkowań ekonomicznych. Ponadto, wielu mieszkańców posiada własne samochody, stanowiące ich główny środek transportu.

Przez teren gminy przebiega torowisko linii kolejowej Kościerzyna – Bytów – Słupsk,

aktualnie nieużytkowane.

Kierunki rozwoju systemu komunikacyjnego:

- przygotowanie programu rozbudowy dróg lokalnych i poprawa standardu szlaków już istniejących
- współpraca w zakresie budowy i modernizacji dróg przez wszystkich właścicieli dróg biegnących przez obszar gminy
- adaptacja docelowej sieci dróg gminnych i powiatowych układu podstawowego oraz podporządkowanie funkcji komunikacyjnych potrzebom i gospodarce gminy,
- poprawa stanu budownictwa drogowego poprzez poprawę modernizację i budowę dróg wszystkich klas o nawierzchni utwardzonej; objęcie planem budowy konstrukcji nawierzchni ulepszonych ciągów drogowych o istniejących nawierzchniach gruntowych; stworzenie właściwych połączeń komunikacyjnych pomiędzy ciągami drogowymi wszystkich klas technicznych; zwiększenie środków na przystosowanie nawierzchni dróg lokalnych do wymogów nowoczesnych pojazdów o dużych tonażach;
- stworzenie odpowiednich warunków dla pieszych poprzez budowę chodników na terenach zabudowanych, budowę ścieżek rowerowych oraz ciągów pieszych.

4.2.7 Rynek pracy

Bezrobocie stanowi jedną z najważniejszych barier rozwoju i najgroźniejszych zjawisk w gospodarce gminy. Niski poziom wykształcenia rolników, brak stabilnej, opłacalnej produkcji rolnej ograniczają aktywność zawodową i społeczną oraz podejmowanie inicjatyw gospodarczych.

Pomimo działań, wspierających rozwój gospodarczo – ekonomiczny, podejmowanych przez władze gminy, poziom bezrobocia w gminie Bytów pozostaje na bardzo wysokim poziomie tj. ok. 32 %. Struktura bezrobocia jest nierównomierna i na terenie miasta Bytów wskaźnik bezrobocia jest nieco mniejszy (27%). Aby zachęcić inwestorów, władze samorządowe gminy przygotowały atrakcyjną ofertę inwestycyjną.

Zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego władze gminy powinny przyjąć następujące kierunki przekształceń, jako główne sposoby ograniczania bezrobocia na całym obszarze:

- tworzenie nowych miejsc pracy

- zapobieganie spadkom liczby miejsc pracy , czyli utrwalanie bazy ekonomicznej zwłaszcza większych, znaczących dla rynku pracy jednostek osadniczych / węzłów osadnictwa

W celu zmniejszenia wskaźnika bezrobocia nowe miejsca pracy powinny być tworzone zwłaszcza w węzłach dobrze skomunikowanych z otoczeniem, tj. miastach, w celu umożliwienia łatwego dojazdu dla pracowników z terenu gminy.

Kluczowe znaczenie należy przypisać inwestycjom zewnętrznym, gdyż z powodu niedostatku lokalnego kapitału ograniczenie bezrobocia nie jest możliwe w istotnym stopniu przez tzw. małą przedsiębiorczość. Bariereą stanowią będzie kreowanie produktu i rynek zbytu na tym obszarze. Ograniczenia stanowią również możliwości rozwoju drobnego przetwórstwa rolnego i obsługi rolnictwa. Szansą dla regionu jest turystyka, lecz z drugiej strony jej znaczący rozwój, zdolny przyciągnąć turystów zagranicznych i bardziej wymagających turystów polskich, również warunkują kapitał, wysoka jakość usług, kompleksowość oferty oraz właściwie prowadzony marketing.

Z uwagi na fakt, iż stworzenie warunków dla pozyskania inwestycji nie gwarantuje ich pozyskania, jednym z głównych celów władz gminy jest utrwalanie funkcji miastotwórczych miasta Bytowa. Zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego pożądane kierunki przekształceń to:

- przystosowanie do trwałego funkcjonowania na rynku znaczącej części kluczowych podmiotów gospodarczych, zwłaszcza o istotnym znaczeniu dla rynku pracy (w tym stworzenie systemu okresowego wsparcia dla podmiotów przeżywających przejściowe trudności, a rokujących utrzymanie się na rynku po ich przezwyciężeniu)
- uzupełnianie bazy miastotwórczej o funkcje zapewniające lub rokujące trwałość: branże przemysłowe bazujące na specyficznych lokalnych zasobach (np. przetwórstwo rolne), turystykę bazującą na walorach krajoznawczych Bytowa, promocji drogi Szczecinek – Bytów – Kościerzyna – Gdańsk jako atrakcyjnej trasy turystycznej, działalności związane z obsługą rejonów turystycznych, umacnianie lub rozwijanie infrastruktury społecznej lub usług publicznych.

Ogólna strategia walki z bezrobociem na terenie gminy powinna opierać się na:

- podnoszeniu i zmianie kwalifikacji ludności, ukierunkowane na potrzeby rynku pracy,

- utworzeniu profesjonalnej oferty inwestycyjnej skierowanej na przyciągnięcie inwestorów tworzących nowe miejsca pracy,
- systemie ulg w podatkach od nieruchomości dla inwestorów tworzących na rynku lokalnym miejsca pracy
- intensyfikacja agroturystyki jako generatora nowych miejsc pracy

4.2.8 Trendy rozwojowe w gospodarce gminy

Znaczna część mieszkańców gminy Bytów utrzymuje się z pracy najemnej w sektorze handlowo-usługowym. Pracę zapewniają również podmioty gospodarcze prowadzące działalność wytwórczą, w tym podmioty z udziałem kapitału zagranicznego. Część mieszkańców gminy utrzymuje się z produkcji rolnej. W zakresie rozwoju przemysłu uwaga władz gminy powinna zostać skoncentrowana na działaniach na rzecz zwiększenia atrakcyjności terenów przeznaczonych pod nowe inwestycje na terenie gminy oraz prowadzenie intensywnej akcji promującej gminę Bytów. Należy również zwrócić uwagę na centralizowanie produkcji rolnej oraz pomoc dla rolników starających się o różnego typu dotacje, w tym z funduszy Unijnych.

Należy zaznaczyć, że władze gminy podjęły działania mające na celu zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej terenów gminy poprzez wprowadzenie szeregu udogodnień dla inwestorów w tym zwolnienia od obciążeń podatkowych na okres:

- 12 miesięcy - jeżeli utworzono co najmniej 5 nowych miejsc pracy,
- 2 lat - jeżeli utworzono co najmniej 10 nowych miejsc pracy,
- 3 lat - jeżeli utworzono co najmniej 20 nowych miejsc pracy,
- 4 lat - jeżeli utworzono co najmniej 50 nowych miejsc pracy,
- 5 lat - jeżeli utworzono co najmniej 100 nowych miejsc pracy.

Ze względu na duże walory turystyczne gminy Bytów należy zwrócić uwagę na podnoszenie atrakcyjności ośrodków wypoczynkowych znajdujących się na terenie gminy. Niezbędna w wielu przypadkach staje się ich gruntowna modernizacja połączona z wymianą infrastruktury i zaplecza technicznego. Istotnym wydaje się również zachęcanie rolników do tworzenia gospodarstw agroturystycznych jako alternatywnej formy wykorzystania terenów rolniczych.

Działania gminy w zakresie rozwoju gospodarczego powinny opierać się na stwarzaniu warunków rozwoju nowych i utrzymaniu obecnych głównych funkcji:

- usługowo – produkcyjnej
- turystyczno – rekreacyjnej
- rolniczej

4.3 Zamierzenia gminy w zakresie ochrony środowiska

Władze gminy Bytów działają aktywnie w sferze promowania działań mających na celu ochronę i poprawę środowiska przyrodniczego na terenie gminy. Dotychczas podjęto szereg działań mających na celu wyeliminowanie punktowych źródeł emisji szkodliwych substancji do atmosfery poprzez wymianę instalacji grzewczych opalanych węglem na bardziej przyjazne środowisku piece gazowe i olejowe oraz likwidację niektórych zakładów produkujących energię cieplną. Zadania te wynikały z działań podjętych w wyniku wdrażania kolejnych etapów, opracowanego w 1996 roku, programu „Czyste powietrze dla Bytowa”.

W gminie realizowane są również działania mające na celu poprawę stanu przyrody. W wyniku „Programu ochrony przyrody w gminie Bytów z uwzględnieniem ekosystemów szczególnej troski” stwierdzono stopniowy zanik roślinności lobeliowej (w tym chronionych, unikalnych gatunków lobelii jeziornej oraz poryblinu jeziornego) w jeziorach na terenie gminy. Wnioski z ww. programu przyczyniły się do podjęcia działań w ramach projektu „Czynna ochrona jezior lobeliowych i torfowisk w gminie Bytów”, mających na celu zabiegi renaturalizacyjne torfowisk oraz zwiększanie liczebności roślinności lobeliowej. Władze gminy planują przystąpienie w niedługim czasie do II etapu realizacji programu ochrony przyrody tj. „Programu ochrony mokradł w gminie Bytów”, w celu ochrony i zabezpieczenia najcenniejszych terenów mokradłowych.

W zakresie ochrony wód podziemnych, w szczególności GZWP nr 117 Bytów, planuje się sukcesywne zwiększanie zasięgu działania zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej, zwłaszcza przyłączania do niej budynków na terenach wiejskich. Władze gminy zamierzają również przystąpić do budowy kompostowni osadów ściekowych na terenie oczyszczalni ścieków komunalnych w Przyborzycach, co zmniejszy negatywny wpływ obiektu na środowisko gruntowo-wodne pobliskich terenów. Modernizacji ma zostać poddana również sama oczyszczalnia, efektem czego ma być mniejsze oddziaływanie na wody powierzchniowe, a w szczególności rzeki: Bytowę i Słupię oraz pośrednio wody Morza Bałtyckiego. W celu ochrony powierzchni ziemi oraz gleb i wód podziemnych

planuje się również rozbudowę Zakładu Zagospodarowania Odpadów Komunalnych w Sierźnie, w tym zwłaszcza budowę kompostowni odpadów ulegających biodegradacji. Władze gminy sukcesywnie rozwijają podsystem selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych, w celu wyeliminowania tej grupy odpadów ze zmieszanego strumienia odpadów komunalnych.

Ponadto władze gminy planują utworzyć i objąć ochroną konserwatorską pięć rezerwatów przyrody, w tym dwa jeziora lobeliowe i dwa torfowiska.

W ramach zaspokajania potrzeb rekreacyjno-wypoczynkowych planuje się budowę ścieżek spacerowych na terenach wsi Ząbinowice i Rekowo. Ponadto w celu wspierania rozwoju regionu władze gminy planują promowanie wśród rolników tworzenia gospodarstw agroturystycznych. Władze gminy Bytów prowadzą również działania mające na celu szerzenie wiedzy w zakresie edukacji ekologicznej mieszkańców gminy. Przykładem tych działań jest powołanie w ramach „Programu aktywizacji obszarów wiejskich” Ośrodka Edukacji Ekologicznej w Rekowie, mającego m.in. za zadanie kształcenie młodzieży szkolnej i osób dorosłych w zakresie kształtowania postaw proekologicznych, przygotowanie doradców do współpracy z rolnikami planującymi uruchomić działalność agroturystyczną oraz edukację samych rolników, prowadzących lub zamierzających uruchomić wspomniane powyżej gospodarstwa agroturystyczne. Bezpośrednio z realizacji Programu wynikać będzie zwiększenie liczby nowych miejsc pracy w regionie, zarówno bezpośrednio w Ośrodku Edukacji Ekologicznej, jak również wśród osób, które zdecydują się na prowadzenie działalności ekoturystycznej i agroturystycznej oraz w szeroko pojętym rozwijającym się na terenie gminy rynku usług turystycznych.

Fot. 3 Punkt edukacji ekologicznej w Rekowie

5 CELE EKOLOGICZNE I STRATEGIE ICH REALIZACJI

5.1 Wprowadzenie

Strategia długoterminowa będzie stanowić podstawę planowania działań w zakresie ochrony środowiska w latach 2004-2014 na terenie gminy Bytów. Długoterminowy cel, uwzględniający kierunki rozwojowe w regionie to:

Harmonijny, zrównoważony rozwój gminy, w którym wymagania ochrony środowiska mają nie tylko istotny wpływ na przyszły charakter regionu ale również wspierają jego rozwój gospodarczy

Strategia do roku 2014 została sformułowana w oparciu o ocenę stanu istniejącego, tendencje mające istotne znaczenie dla przyszłości gminy i najważniejsze kierunki rozwojowe. Została ona opracowana w odniesieniu do poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego, dla których zdefiniowano długoterminowe cele i opisano strategię ich osiągnięcia.

Realizacja Programu ochrony środowiska ma na celu zachowanie walorów środowiska i poprawę jego stanu na terenach zdegradowanych. Jako główne cele programu przyjmuje się:

- Stworzenie zintegrowanego systemu gospodarki odpadami komunalnymi z wdrożeniem selektywnej zbiórki niektórych grup odpadów
- Zachowanie i odtwarzanie występującego na obszarze gminy bogactwa przyrodniczego i krajobrazu, w tym w szczególności jezior lobeliowych, mokradel i torfowisk
- Poprawę jakości powietrza atmosferycznego
- Poprawę jakości i zapobieganie zanieczyszczeniu wód powierzchniowych
- Ochronę i poprawę jakości wód podziemnych w tym racjonalne użytkowanie wód podziemnych i gruntów
- Zapobieganie zanieczyszczeniu powierzchni ziemi, poprawę stanu gospodarki odpadami
- Ograniczanie zanieczyszczenia akustycznego w tym hałasu komunikacyjnego
- Poprawa świadomości ekologicznej wśród mieszkańców gminy

Realizacja powyższych celów będzie następowała poprzez:

- Zachowanie i odtwarzanie elementów różnorodności biologicznej
- Eliminację zagrożeń dla jakości wód podziemnych
- Racjonalizację struktury poboru wód dla różnych celów użytkowych
- Działania ograniczające zużycie wody
- Racjonalizację użytkowania zasobów naturalnych,
- Rekultywację terenów użytkowych i zdegradowanych
- Ochronę zasobów i jakości wód powierzchniowych
- Zwiększanie retencji naturalnej i sztucznej
- Ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów
- Odzysk i przetwórstwo surowców wtórnych
- Wykorzystanie odpadów organicznych
- Prawidłowe składowanie odpadów
- Zmniejszanie emisji substancji szkodliwych do atmosfery, likwidowanie i modernizację źródeł emisji
- Ograniczanie zanieczyszczeń komunikacyjnych
- Ograniczanie oddziaływania czynników szkodliwych dla ludzi (hałas, promieniowanie)
- Ograniczanie ryzyka wystąpienia i potencjalnych skutków poważnych awarii
- Edukację ekologiczną formalną i nieformalną, podnoszenie świadomości ekologicznej społeczności lokalnych i osób odwiedzających region
- Monitorowanie stanu i potencjalnych zagrożeń elementów środowiska
- Wzmocnienie służb ochrony środowiska, egzekwowanie kar, wspieranie działalności ruchów społecznych i organizacji pozarządowych.

5.2 Cele ekologiczne do 2014 roku wraz z kierunkami działań

5.2.1 Gospodarka odpadami

Minimalizacja ilości powstających odpadów, wzrost stopnia ich wykorzystania, zwiększenie bezpieczeństwa składowania oraz stosowanie nowoczesnych metod utylizacji odpadów

Obecnie problemy związane z prawidłowym postępowaniem z odpadami, ich

gospodarczym wykorzystaniem i minimalizacją szkodliwego oddziaływania należą do jednych z najważniejszych zagadnień ochrony środowiska. Podstawowym sposobem postępowania z odpadami w gminie Bytów, tak jak na obszarze całego kraju, jest ich składowanie. Duża część składowisk występujących na terenie kraju nie spełnia podstawowych wymagań dotyczących ich lokalizacji oraz zabezpieczenia przed negatywnym oddziaływaniem na środowisko. Na nielicznych składowiskach prowadzony jest systematyczny monitoring. Nie wszystkie składowiska po zakończeniu eksploatacji są prawidłowo rekultywowane.

Niewłaściwie zlokalizowane i eksploatowane składowiska oddziałują niekorzystnie na niemal wszystkie elementy środowiska, a więc powietrze, glebę, rośliny oraz wody powierzchniowe i podziemne. Każde składowisko, jako element obcy w krajobrazie, powoduje również znaczne obniżenie estetyki terenu. W przypadku braku właściwych zabezpieczeń (uszczelnień) odcieki infiltrują przez podłoże i skarpy składowiska, i przy określonych warunkach hydrogeologicznych mogą się rozprzestrzeniać na duże odległości, stając się źródłem długotrwałego zanieczyszczenia wód podziemnych, głównie pierwszego poziomu wodonośnego.

Ze względu na fakt, że w najbliższych latach nadal większość odpadów deponowanych będzie na składowiskach, należy ściśle przestrzegać zaleceń dotyczących ich lokalizacji i konstrukcji oraz respektować reżimy technologiczne składowania odpadów. Po zakończeniu eksploatacji składowiska, należy jego teren zrehabilitować, uwzględniając właściwy kierunek rekultywacji (np. rekultywację w kierunku leśnym, rekreacyjnym). Powstające w czasie składowania odpadów odcieki powinny być zbierane i oczyszczane. Każde składowisko powinno posiadać opracowaną ocenę oddziaływania na środowisko wykonaną na etapie projektowania obiektu, a w przypadku składowisk już eksploatowanych – decyzję dostosowawczą do obowiązujących przepisów.

Zgodnie z wymogami art. 143 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska (DzU. nr 62 poz. 627) technologia stosowana w nowo uruchamianych lub zmienianych w sposób istotny instalacjach (m.in. składowiskach odpadów) i urządzeniach powinna spełniać wymagania, przy których określaniu uwzględnia się w szczególności:

- Stosowanie substancji o małym potencjale zagrożeń
- Efektywne wytwarzanie oraz wykorzystanie energii
- Zapewnienie racjonalnego zużycia wody i innych surowców oraz materiałów i paliw

- Stosowanie technologii bezodpadowych i małodopadowych oraz możliwość odzysku powstających odpadów
- Rodzaj, zasięg oraz wielkość emisji
- Wykorzystywanie porównywalnych procesów i metod, które zostały skutecznie zastosowane w skali przemysłowej
- Wykorzystanie analizy cyklu życia produktów
- Postęp naukowo-techniczny

Spełnienie wymagań wymienionych powyżej w praktyce sprowadza się do wypełnienia zapisów Rozporządzeń:

- Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. (Dz.U. 03.61.549 z dnia 10 kwietnia 2003 r.) w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów
- Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. (Dz.U. 02.220.1858 z dnia 19 grudnia 2002 r.) w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów

Na terenie gminy Bytów zlokalizowane jest funkcjonujące od 1987 roku składowisko odpadów komunalnych, obsługujące również obszary gmin Borzytuchom i Parchowo. Składowisko nie posiada pozwolenia na użytkowanie, nie jest również określona data zakończenia eksploatacji obiektu. W czerwcu 2002 roku wykonany został przegląd ekologiczny składowiska, natomiast w styczniu 2003 roku wydano decyzję zatwierdzającą instrukcję eksploatacji obiektu. System gospodarki odpadami zapewnia obsługę 90% mieszkańców budynków wielorodzinnych oraz 70% mieszkańców budynków jednorodzinnych. Selektywna zbiórka odpadów prowadzona jest od 1997 roku przez gminną spółkę komunalną Miejskie Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o. w Bytowie. Objętych jest nią 80% mieszkańców gminy Bytów. Wszystkie obiekty użyteczności publicznej zlokalizowane na obszarze gminy Bytów obsługiwane są w zakresie wywozu odpadów.

W latach 1999-2001 zmniejszyła się ilość odpadów deponowanych na składowisku, przy jednoczesnym wzroście ilości odzyskanych surowców wtórnych. W latach 2002-2003 tendencja wzrostowa odzysku surowców wtórnych została utrzymana, jednakże wzrosła również ilość odpadów deponowanych na składowisku. Okresów 1999-2001 oraz 2002-

2003 nie można bezpośrednio ze sobą porównywać z uwagi na niespójność jednostek, w których wyrażono ilość odpadów gromadzonych na składowisku i poddawanych selektywnej zbiórce. Posiłkując się jednakże wartościami zamieszczonymi w Planie Gospodarki Odpadami dla powiatu bytowskiego (gęstość zmieszanego strumienia odpadów wynosi średnio 267 kg/m^3), oszacowano objętość odpadów zdeponowanych na składowisku w Sierżniu w latach 2002-2003. z powyższej analizy wynika, iż w stosunku do roku 2001, w roku 2002 ilość odpadów zgromadzonych na składowisku zmniejszyła się, natomiast w roku kolejnym nastąpił wzrost do poziomu z roku 2001.

Jednym z najistotniejszych elementów w zakresie gospodarki odpadami jest realizacja założeń powiatowego planu gospodarki odpadami (wynikających z krótkookresowych celów KPGO), do których należą:

- objęcie wszystkich mieszkańców powiatu zbiórką odpadów poprzez utworzenie regionalnego, zintegrowanego systemu gospodarki odpadami, dzięki czemu wyeliminowane zostanie niekontrolowane wprowadzanie odpadów do środowiska
- podnoszenie świadomości społecznej obywateli
- podniesienie skuteczności selektywnej zbiórki odpadów ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju selektywnej zbiórki odpadów ulegających biodegradacji
- rozwój selektywnej zbiórki odpadów wielkogabarytowych
- rozwój selektywnej zbiórki odpadów budowlanych
- rozwój selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych występujących w odpadach komunalnych
- intensyfikacja działań w zakresie zamykania, rekultywacji lub modernizacji nieefektywnych lokalnych składowisk odpadów komunalnych; budowa składowisk regionalnych wg standardów UE

Na terenie gminy Bytów wskazać można następujące kierunki działań w zakresie gospodarki odpadami:

Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów

Do głównych działań zmierzających do ograniczenia ilości powstających w gminie odpadów zaliczyć można:

- powołanie do życia organizacji międzygminnej – celowego związku gmin – dla realizacji przedsięwzięcia polegającego na utworzeniu organizacji gospodarki

odpadami komunalnymi. Dzięki temu świadczone usługi powinny mieć charakter kompleksowy. Ponadto realizacja przedsięwzięcia powinna zapewnić odbiór wszystkich wytwarzanych w regionie odpadów oraz ich przetworzenie w takim stopniu, jaki wynika z obowiązujących norm prawnych i który zapewni dalszy odzysk wydzielonych strumieni odpadów oraz bezpieczne dla środowiska składowanie pozostałości. Władze gminy Bytów planują w przyszłości powołanie celowego związku gmin, zadaniem którego będzie utrzymanie kontroli nad organizacją gospodarki odpadami

- zmniejszenie materiałochłonności i ilości odpadów w zakładach usługowo – produkcyjnych
- większy stopień wykorzystania opakowań biodegradowalnych lub wielokrotnego użytku, zamiast opakowań bezzwrotnych

Nadzór nad gospodarką odpadami przemysłowymi

Władze gminy nie ponoszą odpowiedzialności za gospodarkę odpadami przemysłowymi, określonymi w ramach pozwoleń i zezwoleń środowiskowych. Odpowiedzialność za prowadzenie właściwej gospodarki tymi odpadami spoczywa na wytwórcy odpadów, czyli poszczególnych zakładach przemysłowych. Sposób postępowania z wytwarzanymi odpadami przemysłowymi zdefiniowany jest w ww. pozwoleniach.

Bardzo ważnym zagadnieniem jest ściśle przestrzeganie wywiązywania się jednostek prowadzących działalność gospodarczą z obowiązku uzyskania zezwolenia na wytwarzanie odpadów niebezpiecznych. W zezwoleniu tym wymagane jest m.in. przedstawienie programu obejmującego sposoby zapobiegania odpadów niebezpiecznych lub minimalizacji ich ilości.

Kontrola odpadów niebezpiecznych

Istotnym zagadnieniem racjonalnej gospodarki odpadami jest problem odpadów niebezpiecznych, które tylko w niewielkim stopniu są wykorzystywane gospodarczo. Bardzo ważny jest rozwój monitoringu powstawania i składowania odpadów niebezpiecznych. Niezbędne jest utworzenie wojewódzkiej i uzupełnienie krajowej bazy danych o odpadach, zawierającej wytwórców odpadów, ilości i rodzaju wytwarzanych odpadów oraz sposobów postępowania z nimi.

Konieczna jest stworzenie wojewódzkiej strategii gospodarki odpadami niebezpiecznymi, wytyczającej główne kierunki gospodarki oraz wskazującej zalecane technologie przekształcania odpadów, ich wykorzystania i unieszkodliwiania. Gospodarka odpadami niebezpiecznymi powinna być kontrolowana przez instytucje publiczne, a co za tym idzie proponuje się utworzenie regionalnej agencji gospodarki odpadami, która stanowiłaby płaszczyznę współdziałania podmiotów wytwarzających i przetwarzających odpady oraz władz regionalnych.

Należy egzekwować zakaz składowania odpadów w postaci nieprzetworzonej. Zgodnie ze standardami UE oraz ustawą o odpadach odpady niebezpieczne powinny być zagospodarowywane lub unieszkodliwiane w miejscu ich powstawania, a jeśli nie jest to możliwe i uzasadnione względami ekonomicznymi, organizacyjnymi, technologicznymi w zakładach specjalistycznych zlokalizowanych możliwie blisko wytwarzającego odpady.

Ograniczenie ilości odpadów komunalnych

Odpady komunalne to najszybciej rosnąca ilościowo grupa odpadów, w związku z czym należy prowadzić działania zmierzające do minimalizowania ilości odpadów trafiających na składowiska. W tym celu gmina powinna realizować przedsięwzięcia prowadzące do zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów, stanowiące elementy planu gospodarki odpadami komunalnymi.

Wprowadzanie systemów selektywnej zbiórki odpadów

Zakłada się stworzenie systemu obsługującego 100 % mieszkańców gminy Bytów w zakresie wywozu zmieszanego strumienia odpadów i selektywnej zbiórki odpadów użytkowych. Realizowane będzie to poprzez:

- Stopniowe zwiększanie obsługi mieszkańców do uzyskania założonego poziomu, a następnie jej utrzymanie na tym poziomie. Zadanie to wiąże się, m.in. ze zwiększeniem ilości oraz utrzymaniem w odpowiednim stanie technicznym: taboru do transportu odpadów i zbiorników do gromadzenia odpadów zmieszanych i segregowanych.
- Zorganizowanie kompleksowych systemów odzysku surowców wtórnych, odpadów opakowaniowych i użytkowych, budowa sortowni i kompostowni odpadów. Kluczowe znaczenie będą miały działania poprawiające opłacalność finansową ww. przedsięwzięć, bowiem aktualnie koszty segregacji odpadów są nieporównywalnie wyższe od ich składowania.

- Odpowiednie działania edukacyjne oraz informacyjne dla mieszkańców oraz wprowadzenie systemu zachęt ekonomicznych dla społeczeństwa, promujących segregację odpadów, tj. obniżenie opłat lub bezpłatny odbiór wyselekcjonowanych odpadów.
- Należy zwrócić uwagę na alternatywne możliwości wykorzystania frakcji selektywnie gromadzonych, zarówno do celów materiałowych (surowcowych), jak i energetycznych (paliwa alternatywne). Jednak w tym ostatnim przypadku niezbędne jest uzyskanie aprobaty społeczności lokalnych oraz organizacji ekologicznych, które są z reguły bardzo negatywnie nastawione na wszelkie formy energetycznego wykorzystania odpadów.
- zapewnienie bezpiecznego dla środowiska sposobu zbierania i utylizacji lub unieszkodliwienie usuwanych przez mieszkańców tzw. odpadów problemowych, do których należą: baterie, akumulatory, świetlówki, resztki farb i lakierów, opakowania po pestycydach itp., zużyty sprzęt AGD i RTV, sprzęt komputerowy, wraki samochodowe.
- Modernizacja składowiska odpadów komunalnych.

Udział w tworzeniu Regionalnego Systemu Gospodarki Odpadami

Ze względu na decyzje Wojewódzkiej Inspekcji Ochrony Środowiska dotyczące wstrzymania użytkowania 30 składowisk, spośród 36 tego typu obiektów zlokalizowanych na terenie powiatu bytowskiego, oraz decyzję Zarządu Gminy Studzienice dotyczącą likwidacji składowiska w Osławie Dąbrowej, obszar powiatu obsługiwany będzie jedynie przez 5 składowisk odpadów, w tym największe w regionie składowisko w Sierźnie. Związane to będzie z modernizacją pozostałych składowisk w celu dostosowania ich do wymogów Unii Europejskiej, w szczególności w zakresie uszczelnienia podstawy składowiska (iłowa warstwa mineralna) i infrastruktury, zapewniającej ograniczenie ilości odpadów składowanych poprzez odzysk składników odpadów, a także właściwy monitoring i kontrolę procesu składowania.

5.2.2 Ochrona przyrody i krajobrazu

Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej oraz racjonalne użytkowanie i rozwój istniejącego systemu obszarów chronionych

Realizacja powyższego celu będzie polegała na działaniach mających na celu poprawę stanu przyrody:

- Rozszerzenie w planie zagospodarowania przestrzennego zapisów określających sposoby użytkowania elementów cennych przyrodniczo i krajobrazowo,
- Działaniach ochronnych i konserwatorskich podejmowanych w takich obiektach jak: (obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne, zespoły przyrodniczo – krajobrazowe, lasy ochronne, szczególnie chronione gatunki fauny i flory, obiekty zabytkowe),
- Zadrzewianie, zalesianie i tworzenie skupisk roślinności, szczególnie na gruntach o marginalnym znaczeniu rolniczym. Lasy stanowią jeden z głównych zasobów naturalnych gminy, pełniąc ważną rolę przyrodniczą i gospodarczą. Konieczne jest podjęcie dalszych działań mających na celu powiększenie zasobów leśnych, polepszenie ich zdrowotności i kompleksową ochronę. Zalesienia będą stanowić element renaturyzacji cennych ekosystemów. Wspierane będą działania zmierzające do wzrostu korzystnego oddziaływania lasu na środowisko tj. poprawa funkcji wodochronnej, klimatotwórczej i glebochronnej.
- Ochrona gleby
- Wspieranie zachowania tradycyjnych praktyk gospodarskich (w uprawie i hodowli) na terenach przyrodniczo cennych,
- Zapewnienie różnorodności biologicznej i równowagi przyrodniczej;
- Zabezpieczenie lasów i zadrzewień przed zanieczyszczeniami i pożarami;
- Ograniczenie możliwości wycinania drzew i krzewów oraz likwidacji terenów zieleni.
- Wzmocnienie służb ochrony środowiska, egzekwowanie kar, wspieranie działalności ruchów społecznych i organizacji pozarządowych.

5.2.3 Ochrona powietrza atmosferycznego

Sukcesywne ograniczanie emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz racjonalna gospodarka ciepłem

Obecnie na terenie gminy Bytów nie ma zakładów przemysłowych powodujących znaczące zanieczyszczenie powietrza. W związku z wiodącą funkcją usługowo – handlową gminy oraz rozwojem funkcji turystyczno – wypoczynkowej gminy, należy zwrócić uwagę na to, aby ewentualny rozwój funkcji produkcyjnej nie spowodował pogorszenia stanu powietrza atmosferycznego.

Aktualnie największy udział w zanieczyszczeniu powietrza ma emisja pochodząca z sektora bytowo – komunalnego tj. lokalnych kotłowni i gospodarstw indywidualnych oraz zakładów usługowych, ogrzewanych przez indywidualne systemy grzewcze o niskiej sprawności wykorzystania paliwa.

Ponadto, przez teren gminy przechodzi droga krajowa nr 20 o stosunkowo dużym natężeniu ruchu, dlatego rozwój motoryzacji, w szczególności transportu drogowego, stanowić może potencjalne zagrożenie dla stanu powietrza na terenie gminy.

Zgodnie z polskimi przepisami, ochrona powietrza oparta jest o zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń, ograniczanie lub eliminowanie wprowadzanych do powietrza substancji zanieczyszczających w celu zmniejszenia stężeń do dopuszczalnego poziomu lub utrzymanie ich na poziomie dopuszczalnych wielkości. W "II Polityce Ekologicznej Państwa", w horyzoncie do roku 2010 za jeden z celów przyjęto ograniczenie emisji pyłów o 50%, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31%, lotnych związków organicznych (poza metanem) o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu z 1990. W latach 2008-2012 emisja gazów cieplarnianych nie powinna przekraczać 94% wielkości emisji z roku 1988.

Jednym ze sposobów wprowadzenia racjonalnej gospodarki cieplnej jest przeprowadzenie termomodernizacji (ocieplanie budynków, wymiana stolarki okiennej, liczniki ciepła), zarówno w skali indywidualnego odbiorcy jak i zakładów, która pozwala na redukcję zużycia energii nawet o 60%, co automatycznie oznacza ograniczenie emisji zanieczyszczeń. Bardzo duże znaczenie w tym zakresie będzie miało prowadzenie odpowiedniej polityki informacyjnej, uświadamiającej możliwe do osiągnięcia korzyści ekonomiczne.

Istotnym wydaje się również ograniczanie energochłonności zakładów

przemysłowych, poprzez wprowadzanie nowych, energooszczędnych technologii w zakładach istniejących oraz odpowiednie projektowanie planowanych, nowych inwestycji.

Na terenie gminy Bytów wskazać można następujące kierunki działań w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego:

Ograniczenie niskiej emisji oraz rozwój sieci monitoringu powietrza

Problem niskiej emisji na terenie gminy ograniczany jest poprzez modernizację istniejących systemów ciepłowniczych – przestawienia z paliw stałych na gaz ziemny oraz paliwa płynne.

Na terenach wiejskich, gdzie względy ekonomiczne nie pozwolą na rozwój sieci gazowej, wykorzystywane będą lokalne zasoby energii odnawialnej i wprowadzane takie źródła energii jak gaz płynny lub olej opałowy. W tym celu powinien powstać kompleksowy program, którego realizacja przebiegałaby przy wsparciu ze strony władz.

Oprócz emisji zanieczyszczeń typowych przy spalaniu tradycyjnych paliw (m.in. odpowiedzialnych za zmiany klimatyczne i substancji zakwaszających), dodatkowym problemem jest fakt spalania w paleniskach domowych niektórych odpadów komunalnych (opakowania plastikowe, butelki PET etc.), co powoduje emisję szkodliwych substancji do powietrza. Bardzo istotne jest więc prowadzenie edukacji i uświadomienie zagrożeń z tym związanych.

Niska emisja, pochodząca głównie z lokalnych kotłowni i gospodarstw indywidualnych stanowi lokalnie poważny problem. Niska emisja jest zagadnieniem trudnym do szybkiego rozwiązania ze względu na brak informacji o rozkładzie przestrzennym emisji, a także bardzo duże rozproszenie jej źródeł. Dodatkowo, uciążliwości związane z niską emisją charakteryzują się sezonowością - wyraźnie wzrastają w sezonie grzewczym, zaś w lecie ich znaczenie jest niewielkie.

Zatem koniecznym wydaje się rozwój sieci monitoringu, która pozwoliłaby na zgromadzenie informacji o poziomie emisji na poszczególnych obszarach i wyznaczyć regiony, w jakich w pierwszej kolejności powinna być ona ograniczana. System taki powstaje z inicjatywy Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska na terenie całego kraju.

Wykorzystanie alternatywnych źródeł energii

Alternatywnym dla spalania paliw tradycyjnych sposobem wytwarzania energii jest wykorzystanie:

- Biomasy

- Energii geotermalnej
- Energii wód płynących
- Energii słonecznej
- Energii wiatru

Obowiązek uwzględnienia wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii w polityce społeczno – gospodarczej i politykach sektorowych wynika nie tylko z polityki Unii Europejskiej ale również z rezolucji Sejmu RP z dnia 8 lipca 1999r. W "II Polityce Ekologicznej Państwa" za cel do roku 2010 uznano co najmniej podwojenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych w stosunku do roku 2000 (co jest zgodne z celami Unii Europejskiej). Wykorzystanie alternatywnych źródeł wymaga jednak bardzo szczegółowej analizy stanu istniejącego i możliwych do osiągnięcia korzyści.

Zatem stworzone powinny zostać mechanizmy i rozwiązania organizacyjne, instytucjonalne, prawne i finansowe, które pozwolą zwiększyć zainteresowanie wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych.

Ograniczenie emisji komunikacyjnej poprzez modernizację systemu transportu

Niezbędne jest rzetelne egzekwowanie okresowych kontroli stanu technicznego pojazdów. Pojazdy w złym stanie technicznym powinny być zatrzymywane i nie dopuszczane do ruchu. Emisję ze źródeł ruchomych reguluje w Unii Europejskiej szereg dyrektyw ustanawiających wymogi techniczne i dopuszczalne wartości dla zanieczyszczeń, które stopniowo będą wprowadzane w Polsce.

Bardzo duże znaczenie będzie miało podniesienie standardu dróg i poprawa ich stanu technicznego. W obliczu bardzo szybkiego rozwoju motoryzacji konieczne jest rozbudowywanie i modernizacja infrastruktury drogowej.

Należy również dążyć do rozbudowy i promowania transportu zbiorowego kołowego o znaczeniu lokalnym i kolejowego o znaczeniu ponadlokalnym.

5.2.4 Ochrona wód powierzchniowych

Ochrona zasobów i utrzymanie wysokiej jakości wód powierzchniowych i podziemnych

W ostatnich latach powszechnie wzrosło zagrożenie dla wód i gruntu ze względu na

systematyczny rozwój sieci wodociągowej na obszarach wiejskich, przy jednoczesnym niewielkim rozwoju kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków.

Działania w zakresie ochrony wód powierzchniowych będą prowadzone w kierunku rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej. Ponadto coraz większy nacisk należy położyć na zmniejszenie zanieczyszczeń obszarowych.

W zakresie wód podziemnych rozwijany będzie monitoring, zarówno regionalny jak i lokalny. Działania ochronne realizowane będą poprzez ochronę ujęć wód podziemnych oraz ochronę zbiorników wód podziemnych.

Na terenie gminy Bytów wskazać można następujące kierunki działań w zakresie ochrony wód powierzchniowych:

Ochrona zasobów wodnych

Realizacja kierunku działań związanego z ochroną zasobów wodnych związana jest głównie z zapewnieniem właściwej liczby i wielkości zbiorników małej retencji. Gmina Bytów posiada stosunkowo dużo tego typu obiektów, a zatem należy dążyć do zapewnienia ich właściwej konserwacji, w celu utrzymania funkcjonalności zbiorników. Władze gminy powinny ponadto, w miarę możliwości, wspomagać właścicieli gruntów w utrzymaniu właściwego stanu rowów melioracyjnych, znajdujących się na terenie gminy. Obecnie nie spełniają one swojej funkcji i nie przyczyniają się do poprawy stosunków wodnych.

Konieczne jest zapewnienie naturalnych zbiorników retencyjnych takich jak bagna i tereny podmokłe poprzez wprowadzenie zapisów w planach zagospodarowania przestrzennego.

Tworzenie systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków

Nieuporządkowana gospodarka ściekowa stanowi jedno z głównych źródeł zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych (głównie pierwszego horyzontu wodonośnego). Ścieki sanitarne powstające w indywidualnych gospodarstwach domowych odprowadzane są najczęściej do zbiorników bezodpływowych, z których znaczna część, ze względu na nieszczelność, nie zapobiega przenikaniu ścieków do gruntu i wód podziemnych. W związku z powyższym niewiele gospodarstw korzysta usług firm

posiadających zezwolenie na odbiór nieczystości płynnych. Niekiedy celowo wręcz ścieki bytowe wykorzystywane są do nawożenia pól uprawnych.

Najważniejszymi kierunkami działań powinny być:

- Rozbudowa systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków
- Na terenach o zabudowie rozproszonej należy promować budowę przydomowych oczyszczalni ścieków
- Stała kontrola posiadania przez gospodarstwa domowe umów na wywóz odpadów płynnych ze zbiorników bezodpływowych oraz osadów z oczyszczalni przydomowych
- Realizacja inwestycji zmniejszających ilość zanieczyszczeń biogenych pochodzących z działalności rolniczej (budowa zbiorników na gnojowicę i gnojówkę oraz płyt gnojowych)

Ograniczenie splywu powierzchniowego

Poza punktowymi źródłami, znaczący udział w zanieczyszczeniu wód płynących mają substancje biogenne pochodzące ze spływów obszarowych, związanych z uprawą pól i nawożeniem. Należy szukać rozwiązań zmierzających do ograniczenia w rolnictwie nadmiernego stosowania nawozów, które zwiększają eutrofizację wód powierzchniowych. Powinny zatem zostać opracowane przepisy zgodne z dyrektywą 91/676/EWG o ochronie wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych. Dyrektywa nakazuje krajom członkowskim opracowanie i wdrożenie do praktyki kodeksu dobrej praktyki rolniczej. Kodeks ten stanowi zbiór zasad, porad i zaleceń, które powinny być uznane jako obowiązujące normy etycznego postępowania względem środowiska. Przestrzeganie kodeksu jest dobrowolne, ale wynika z wymagań Dyrektywy Azotanowej (91/676/EWG), która jest jednym z podstawowych aktów prawnych w UE w dziedzinie ochrony środowiska w odniesieniu do rolnictwa.

Zgodnie z zapisami niniejszej Dyrektywy nawozy naturalne mogą być stosowane tylko w okresie od 1 marca do 30 listopada. Ponadto muszą one być przykryte lub wymieszane z glebą nie później niż następnego dnia po ich zastosowaniu. Istotnym zapisem jest również zakaz ich stosowania w odległości mniejszej niż 20 m od stref ochronnych źródeł i ujęć wody. Nawozy naturalne w postaci płynnej mogą być stosowane gdy poziom wody gruntowej jest poniżej 1,2 m od poziomu terenu. Roczna dawka nawozu organicznego nie może przekraczać ilości zawierającej 170 kg N na 1 ha (ok. 45 m³ gnojowicy lub ok. 40 t obornika)

5.2.5 Ochrona wód podziemnych i kopalin

Racjonalne użytkowanie wód podziemnych i kopalin

Racjonalne korzystanie z zasobów środowiska jest jedną z podstawowych zasad zrównoważonego rozwoju. Należy więc dążyć do kontrolowanego poboru i korzystania z wód podziemnych o odpowiedniej jakości.

Na terenie gminy Bytów wskazać można następujące kierunki działań w zakresie ochrony wód podziemnych i kopalin:

Ograniczanie poboru wody

Wody podziemne, zgodnie z polskimi przepisami, powinny być użytkowane wyłącznie na potrzeby ludności jako woda pitna i jako surowiec dla przemysłu spożywczego. Wody podziemne powinny stanowić rezerwę wody pitnej, w związku z tym ograniczony do minimum powinien zostać ich pobór przez przemysł.

W celu zminimalizowania poboru wód podziemnych powinno się dążyć do zwiększania udziału oczyszczonych wód powierzchniowych w bilansie wodnym sektora gospodarczego.

Poprzez edukację, przepisy prawne i czynniki ekonomiczne powinno kształtować się odpowiednie postawy i nawyki mające na celu oszczędzanie wody zarówno w gospodarstwach domowych jak również w produkcji rolnej i usługach.

Ograniczanie zanieczyszczenia

Na zanieczyszczenie narażone są przede wszystkim wody pierwszego horyzontu wodonośnego. Ograniczanie degradacji gleb i wód podziemnych powinno realizować się poprzez porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej, zwłaszcza na terenach nieskanalizowanych, gdzie istotnym zagrożeniem są nieszczelne zbiorniki bezodpływowe.

Bardzo duże znaczenie będzie miało również prowadzenie akcji edukacyjnych mających na celu ograniczenie zużycia wody, redukcję ilości ścieków wprowadzanych do wód i gleb, jak również stosowanie zasad dobrych praktyk rolniczych.

Rozwój monitoringu

Duże znaczenie gospodarcze oraz występujące powszechnie zagrożenie wód

podziemnych wymaga prowadzenia stałej kontroli stanu i jakości zasobów wód podziemnych. Dobrze rozwinięty monitoring ma na celu wspomaganie działań zmierzających do likwidacji lub ograniczenia ujemnego wpływu czynników antropogenicznych oraz określenia trendów i dynamiki zmian jakości wód podziemnych.

W związku z powyższym na terenie gminy Bytów należy dążyć do stworzenia i rozwoju sieci monitoringu stanu i jakości wód podziemnych, szczególnie na terenach podlegających ochronie (Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 117 „Bytów”) oraz obszarach potencjalnie zagrożonych zanieczyszczeniem wód podziemnych (m.in. tereny wokół składowiska odpadów komunalnych w Sierźnie, oczyszczalni ścieków komunalnych w Przyborzycach, czy Naftobazy).

Modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę

W gminie Bytów zbiorcza sieć wodociągowa jest podstawowym sposobem zaopatrzenia ludności w wodę. Ujęcia indywidualne funkcjonują sporadycznie, jedynie w zabudowie rozproszonej, znajdującej się w dużej odległości od ujęć sieciowych. Wody podziemne są źródłem wody pitnej w zasadzie dla wszystkich mieszkańców gminy. Z tego względu niezbędne jest dostarczanie odbiorcom wody spełniającej standardy wody pitnej (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z 19.11.2002 w sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi). Ujęcia indywidualne nie zawsze zapewniają dostarczanie wody spełniającej wymagania prawne.

W celu zapewnienia mieszkańcom gminy dostępu do wody pitnej odpowiedniej jakości należy podjąć następujące działania:

- Zapewnienie właściwej obsługi i konserwacji istniejącej sieci wodociągowej
- W razie konieczności modernizację i wymianę sieci wodociągowych ze względu na jej wiek lub rodzaj zastosowanych materiałów
- Modernizacja technologii uzdatniania wody, w szczególności zaprojektowanie i wykonanie instalacji do uzdatniania wody w ujęciu Sierzno

5.2.6 Ochrona przed hałasem i promieniowaniem

Zmniejszenie uciążliwości zamieszkiwania na terenach zurbanizowanych

Do zanieczyszczenia akustycznego środowiska przyczynia się głównie hałas

drogowy, który wydaje się stanowić największe zagrożenie w nadchodzących latach. Coraz częściej problem ten dotyczy nie tylko mieszkańców terenów znajdujących się w pobliżu większych tras komunikacyjnych ale także dróg dojazdowych.

W "II polityce Ekologicznej Państwa" za cel w horyzoncie czasowym do roku 2010 uznano m.in. ograniczenie hałasu na obszarach miejskich wokół lotnisk, terenów przemysłowych, oraz głównych dróg i szlaków kolejowych do poziomu nie przekraczającego w porze nocnej 55 dB (poziom równoważny) i 65 dB (chwilowe przekroczenia).

Rozwiązania prawne obowiązujące w Polsce w zakresie ochrony przed hałasem są zbliżone do modelu funkcjonującego w Unii Europejskiej, który koncentruje się na regulowaniu dopuszczalnego poziomu hałasu emitowanego przez indywidualne źródła.

Hałas komunikacyjny

Na terenie gminy Bytów, z uwagi na obecność drogi krajowej nr 20, zagrożenie hałasem drogowym stanowi istotny problem w skali gminy. Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi podczas opracowywania „Koncepcji rozwiązań komunikacyjnych wraz z analizą bezpieczeństwa i funkcjonowania ruchu na drogach i ulicach Bytowa”, po drodze tej porusza się średnio 6150 pojazdów w ciągu doby, a po drogach gminnych średnio 6450 pojazdów na dobę. W województwie Pomorskim średnia dla dróg krajowych wynosi ok. 7500 pojazdów /dobę.

W związku z powyższym, na terenie gminy, a zwłaszcza miasta Bytów, występować mogą lokalne uciążliwości związane zarówno z hałasem, jak i z przenoszeniem drgań mechanicznych od przejeżdżających pojazdów.

Lokalne zagrożenie hałasem występuje w bezpośrednim sąsiedztwie niektórych zakładów przemysłowych.

W chwili obecnej jednak, podjęcie radykalnych działań mających na celu ograniczenie hałasu nie jest konieczne. W przypadku nasilania się natężenia ruchu kołowego na drodze krajowej i drogach wojewódzkich, zaleca się w pierwszej kolejności podjęcie działań, mających na celu odizolowanie akustyczne mieszkańców od źródeł hałasu (np. wymiana stolarki okiennej na okna o niskiej przenikalności fal akustycznych). Docelowo, władze gminy powinny rozważyć możliwość skierowania strumienia pojazdów ruchu tranzytowego i regionalnego na drogi obwodowe, które powinny zostać wybudowane w najbliższym okresie. Szczegółowe wytyczne dotyczące problemu ruchu kołowego na terenie miasta Bytów, zostały określone w opracowywaniu „Koncepcji

rozwiązań komunikacyjnych wraz z analizą bezpieczeństwa i funkcjonowania ruchu na drogach i ulicach Bytowa”.

Promieniowanie

- promieniowanie jonizujące, pojawiające się w wyniku użytkowania zarówno wzbogaconych, jak i naturalnych substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych,
- promieniowanie niejonizujące, pojawiające się wokół linii energetycznych wysokiego napięcia, radiostacji, pracujących silników elektrycznych oraz instalacji przemysłowych, urządzeń łączności, domowego sprzętu elektrycznego, elektronicznego itp., nadmierne dawki promieniowania działają szkodliwie na człowieka i inne żywe organizmy, stąd ochrona przed szkodliwym promieniowaniem jest jednym z ważnych zadań ochrony środowiska.

W odniesieniu do promieniowania jonizującego, na podstawie informacji zawartych w roczniku statystycznym GUS, a także opierając się na aktualnym komunikacie Prezesa Państwowej Agencji Atomistyki w sprawie sytuacji radiacyjnej Polski w I kwartale 2002 r., należy stwierdzić, że rejestrowane obecnie w Polsce moce dawek promieniowania oraz zawartość cezu-137 w powietrzu i mleku, będąca podstawowym wskaźnikiem reprezentującym skażenie promieniotwórcze materiałów środowiskowych oraz artykułów spożywczych sztucznymi izotopami promieniotwórczymi, utrzymują się na poziomie z 1985 r. tzn. z okresu przed awarią w Czarnobylu. Na terenie gminy Bytów nie występują źródła promieniowania jonizującego.

W ostatnich latach notuje się wzrost oddziaływania promieniowania niejonizującego na środowisko. Powodowane jest to m.in. przez rozwój radiokomunikacji oraz powstawanie coraz większej liczby nadawczych stacji radiowych i telewizyjnych. Dodatkowymi źródłami promieniowania niejonizującego są stacje bazowe telefonii komórkowej, systemów przywoławczych, radiotelefonicznych, alarmowych komputerowych itp., pokrywających coraz gęstsza siecią obszary dużych skupisk ludności.

Należy jednak stwierdzić, że wzrost poziomu tła elektromagnetycznego nie zwiększa istotnie zagrożenia środowiska i ludności. W dalszym ciągu poziom promieniowania w tle pozostaje wielokrotnie niższy od natężeń, przy których możliwe jest jakiegokolwiek szkodliwe oddziaływanie na organizm ludzki. Nie dotyczy to jednak pól elektromagnetycznych w bezpośrednim otoczeniu wszelkiego rodzaju stacji nadawczych,

które lokalnie, w odległościach zależnych od mocy, częstotliwości i konstrukcji stacji, mogą osiągać natężenie na poziomie uznawanym za aktywny pod względem biologicznym.

Zagrożenie promieniowaniem niejonizującym może być stosunkowo łatwo wyeliminowane lub ograniczone pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej separacji przestrzennej człowieka od pól przekraczających określone wartości graniczne.

W przepisach obowiązujących w Polsce ustalone zostały dopuszczalne poziomy elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego na terenach dostępnych dla ludzi. Szczególnej ochronie podlegają obszary zabudowy mieszkaniowej, a także obszary, na których zlokalizowane są szpitale, żłobki, przedszkola, internaty (rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11 sierpnia 1998 r.

Zaleca się przestrzeganie wielkości stref ochronnych w otoczeniu źródeł promieniowania niejonizującego, w szczególności linii wysokiego i średniego napięcia a także w bezpośrednim sąsiedztwie masztów sieci telefonii komórkowej. Należy również prowadzić okresowe pomiary natężenia pola elektromagnetycznego w pobliżu istotnych źródeł promieniowania niejonizującego.

5.2.7 Monitoring środowiska oraz ograniczanie ryzyka poważnych awarii

Poszerzenie i aktualizacja wiedzy o stanie środowiska i jego zagrożeniach, a także ograniczanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i minimalizacja ich skutków

Aktualna i kompletna wiedza na temat stanu poszczególnych elementów środowiska jest podstawą do planowania i realizacji wszelkich przedsięwzięć w zakresie ich ochrony. Konieczne jest zatem prowadzenie monitoringu różnorodności biologicznej, stanu i jakości wód powierzchniowych i podziemnych, zanieczyszczeń powietrza i jakości gleb oraz klimatu akustycznego. Nowym elementem powinno być wprowadzenie monitoringu pól elektromagnetycznych.

Na podstawie prowadzonych badań możliwe będzie stworzenie ogólnodostępnej bazy informacji o stanie środowiska w gminie.

Realizacja powyższego celu powinna opierać się na eliminowaniu źródeł potencjalnych zagrożeń, a tym samym zmniejszaniu ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz ograniczaniu skutków tych zdarzeń dla środowiska. Podstawowymi działaniami w tej

dziedzinie są:

- Nadzór nad przestrzeganiem przepisów dotyczących transportu drogowego substancji niebezpiecznych
- Udział w tworzeniu infrastruktury ratownictwa ekologicznego przy szlakach komunikacyjnych
- Modernizacja i poprawa wyposażenia jednostek straży pożarnej w środki ratownictwa ekologicznego
- Stworzenie systemu powiadamiania ludności o wystąpieniu poważnych awarii i sposobach postępowania.

5.2.8 Edukacja ekologiczna

Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych gminy oraz edukacja ekologiczna osób odwiedzających region

Znaczenie edukacji ekologicznej jako istotnego elementu ochrony środowiska będzie rosło w najbliższych latach. Zgodnie z założeniami "II Polityki Ekologicznej Państwa" do głównych celów i działań w perspektywie do roku 2010 należy zaliczyć prowadzenie działań na rzecz wzrostu świadomości ekologicznej i kształtowania opinii społeczeństwa. Edukacja ekologiczna powinna być prowadzona na wszystkich poziomach szkolnictwa, począwszy od przedszkoli i szkół podstawowych. Władze gminne powinny prowadzić akcje promujące selektywną zbiórkę odpadów, ochronę wód powierzchniowych i podziemnych oraz powietrza atmosferycznego przed zanieczyszczeniami, jak również różnego rodzaju inicjatywy z zakresu zalesiania i porządkowania terenów leśnych.

W prowadzeniu akcji mających na celu edukację ekologiczną można wykorzystać potencjał pozarządowych organizacji ekologicznych. Wiele organizacji prowadzi zakrojone na dużą skalę akcje informacyjne skierowane do szerokich kręgów społeczeństwa.

Placówki edukacyjne na terenie gminy Bytów realizują cel ekologicznej edukacji, kształtując wśród najmłodszych mieszkańców gminy właściwe nawyki dotyczące ochrony środowiska. Szkoły biorą czynny udział w różnego rodzaju akcjach ekologicznych (jak „Sprzątanie Świata”) oraz konkursach i olimpiadach z zakresu ochrony środowiska i ekologii o zasięgu lokalnym i regionalnym.

Ze względu na fakt, iż obecnie żadna ze szkół na terenie gminy nie posiada klasy o profilu kształcenia ekologiczno – przyrodniczym, postuluje się, aby w celu sprawniejszego realizowania formalnej edukacji ekologicznej, utworzyć przynajmniej jedną tego typu klasę. Ponadto, zaleca się wprowadzenie do programu edukacji oddzielnego przedmiotu „Ekologia”, w ramach którego uczniowie zapoznają się z podstawowymi informacjami na temat proekologicznej gospodarki odpadami, racjonalnego wykorzystania zasobów wodnych oraz innych aspektów dotyczących ochrony środowiska naturalnego i zasobów przyrodniczych.

Fot. 4 Tablica informacyjna na ścieżce przyrodniczej nad jeziorem Płoczyca

5.3 Cele ekologiczne do 2008 roku i plan operacyjny do 2008 roku

W poprzednim rozdziale przedstawiono długoterminową strategię ochrony środowiska do roku 2014. Niniejszy rozdział zawiera strategię krótkoterminową na najbliższe 4 lata (2004-2008) w odniesieniu do poszczególnych elementów środowiska, dla których zdefiniowano cele do roku 2008 i opisano działania zmierzające do osiągnięcia

tych celów.

Wiele celów strategicznych, znajdujących swoje zapisy w strategii krótkoterminowej, jest zadaniami wymagającymi ciągłej realizacji. Ich zapis w strategii krótkoterminowej ma za zadanie podkreślenie dużej wagi i konieczności ich wdrażania w krótkim horyzoncie czasowym.

5.3.1 Gospodarka odpadami

Minimalizacja ilości powstających odpadów, stworzenie systemu ich odbioru i wykorzystania, zwiększenie bezpieczeństwa składowania i stosowanie nowoczesnych metod utylizacji odpadów

W trakcie opracowywania koncepcji systemu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Bytów założono, iż odzysk surowców wtórnych oraz kompostowanie frakcji organicznej odpadów będą podstawowymi technologiami, rozwijanymi w celu ograniczenia ilości deponowanych odpadów komunalnych. Istotnym aspektem zintegrowanego systemu gospodarki odpadami jest wdrażanie i realizacja założeń gminnej uchwały nr XVI/133/2004 w sprawie szczegółowych zasad i utrzymania porządku na terenie gminy Bytów

Na terenie gminy Bytów wskazać można następujące krótkoterminowe kierunki działań w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi:

Stworzenie systemu wywozu odpadów zmieszanych i selektywnej zbiórki odpadów użytkowych, obejmującego stopniowo jak największą liczbę mieszkańców – docelowo 100%

Zadanie to wymaga stworzenia nowoczesnego systemu odbioru i zagospodarowania odpadów spełniającego wymogi ochrony środowiska, efektywnego ekonomicznie i uwzględniającego lokalne uwarunkowania społeczne.

Wiąże się to m.in. z utrzymaniem w odpowiednim stanie technicznym i zwiększaniem w miarę potrzeby: taboru do transportu odpadów i zbiorników do gromadzenia odpadów zmieszanych i segregowanych.

W celu zapewnienia odbioru odpadów zmieszanych na odpowiednim poziomie oraz wdrożenia systemu selektywnej zbiórki odpadów konieczne jest:

- Zakup pojemników na odpady zmieszane – MGB 1 100 l.
- Zakup pojemników / worków na odpady zmieszane – 110 l.
- Zakup worków na odpady segregowane – 120 l.
- Ustalenie harmonogramu odbioru odpadów od mieszkańców

Wdrożenie programu edukacyjno – informacyjnego z zakresu selektywnej gospodarki odpadami

W związku z niską świadomością ekologiczną mieszkańców i złymi nawykami a tym samym brakiem utrwalonych, prawidłowych sposobów postępowania z wytwarzanymi odpadami należy dążyć do ciągłego poszerzania wiedzy i świadomości społeczeństwa. Podstawowym celem akcji edukacyjnej będzie przekonanie mieszkańców do korzystania z zorganizowanego systemu odbioru odpadów zmieszanych i zbiórki selektywnej.

Proponuje się szeroką kampanię informacyjną (plakaty promujące zbiórkę selektywną odpadów, spotkania z młodzieżą i ludnością, festyny itd.). Konieczne jest nasilenie działań poprzez systematyczną pracę z młodzieżą na zajęciach szkolnych.

Władze gminy powinny poczynić wszelkie starania, aby w terminie (do końca 2005 r.) oddany do użytku został Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Rekowiu, w którym prowadzona będzie edukacja ekologiczna dla mieszkańców powiatu bytowskiego.

Eksploatacja składowiska odpadów w Sierźnie

Zgodnie z WPGO, w Sierźnie należy rozbudować zakład sortowania odpadów, zmodernizować istniejące i zbudować nowe kwatery składowiska odpadów spełniającego wymagania UE, zbudować kompostownię i niezbędną infrastrukturę techniczną i organizacyjną. Zgodnie z wymogami (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 24.03.2003 w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów), w przypadku gdy na składowisku deponowane są odpady ulegające biodegradacji, należy wyposażyć obiekt w instalacje do ujmowania gazu składowiskowego. Biogaz powinien być oczyszczany i wykorzystany do celów energetycznych, a jeśli nie jest to możliwe spalony w pochodni. Tego typu instalacja powinna zostać wykonana na terenie ZZOK w Sierźnie.

Fot. 5 Przygotowane do odbioru, posegregowane odpady z tworzyw sztucznych

Na terenie składowiska należy kontynuować badania monitoringowe, zgodnie z wytycznymi Rozporządzenia Ministra Środowiska z dn. 9.12.2002 w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów oraz zgodnie z wytycznymi zapisanymi w instrukcją eksploatacji składowiska.

Wdrożenie systemu gospodarki odpadami niebezpiecznymi oraz wielkogabarytowymi

Wdrożenie systemu gospodarki odpadami niebezpiecznymi, wydzielonymi ze strumienia odpadów komunalnych, powinno być rozpatrywane kompleksowo na poziomie ponadgminnym (np. całego powiatu bytowskiego). Gminy i miasta powinny partycypować w stworzeniu ujednoliczonego systemu, włącznie ze sfinansowaniem utworzenia wspólnego punktu okresowego gromadzenia odpadów niebezpiecznych. Na obecnym etapie proponuje się utworzenie Gminnego Punktu Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych GPZON.

W celu wdrożenia systemu kompleksowej gospodarki odpadami niebezpiecznymi władze gminy powinny:

- Organizować akcje informacyjno – edukacyjne promujące gromadzenie odpadów

niebezpiecznych

- Zapewnić pojemniki do selektywnej zbiórki niektórych odpadów niebezpiecznych (np. zużytych baterii, przeterminowanych lekarstw), zwłaszcza w miejscach intensywnego ruchu pieszego lub obiektach użyteczności publicznej
- Zapewnić odbiór zgromadzonych odpadów niebezpiecznych do utylizacji przez specjalistyczną firmę, posiadającą odpowiednie zezwolenie na taką działalność

Szczególnie uciążliwym dla środowiska odpadem niebezpiecznym jest azbest oraz wyroby zawierające ten materiał. Usuwanie odpadów azbestowych powinno być wykonywane przez specjalistyczne firmy, posiadające odpowiednie zezwolenia w tym zakresie. Przy usuwaniu i transporcie tych odpadów powinny być stosowane odpowiednie zabezpieczenia (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z 14.08.1998. w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest oraz Ustawą z 20.06.1997 r. – Prawo o ruchu drogowym, określającą warunki przewozu odpadów niebezpiecznych na składowisko).

Niezbędnym działaniem władz gminy Bytów powinno być wykonanie inwentaryzacji obiektów zawierających elementy azbestowe oraz archiwizacja zgromadzonych danych.

Gospodarka odpadami wielkogabarytowymi powinna zostać rozwiązana również na poziomie ponadgminnym. Obecnie funkcjonujący na terenie gminy Bytów system zbiórki odpadów wielkogabarytowych, polegający na okresowym odbiorze odpadów bezpośrednio od właścicieli wzbogacić można o akcje polegające na rozpowszechnianiu informacji o terminach i zakresie zbiórki. Ponadto, w celu zwiększenia ilości odpadów wielkogabarytowych zbieranych selektywnie, równolegle wprowadzać należy inne sposoby gromadzenia i odbioru wydzielonego strumienia tego typu odpadów, takie jak:

- Dostarczanie sprzętu do zakładu unieszkodliwiania odpadów lub centrum recyklingu przez właścicieli własnym transportem
- Bezpośredni odbiór przez producenta (dotyczy przede wszystkim zbiórki odpadów z wyposażenia elektrycznego i elektronicznego – WEEE). Ta forma pozyskiwania odpadów wielkogabarytowych upraszcza system zbiórki i usuwania odpadów. Odpady te nie trafiają do zmieszanego strumienia odpadów komunalnych
- System wymienny polegający na przekazaniu dobrego, ale konstrukcyjnie przestarzałego sprzętu w zamian za egzemplarz nowej generacji

Odpady wielkogabarytowe powinny być przewożone do utworzonego punktu ich

demontażu na terenie składowiska w Sierźnie. Część z tych odpadów można po demontażu i wykorzystać jako surowce wtórne (m.in. złom, tworzywa sztuczne, szkło). Odpady wielkogabarytowe oraz zużyte opony mieszkańcy mogą również dowozić własnymi środkami transportu do punktu demontażu.

5.3.2 Ochrona powietrza atmosferycznego

Sukcesywne ograniczanie emisji zanieczyszczeń do powietrza, głównie ze źródeł rozproszonych

Główne źródło zanieczyszczeń powietrza stwarza na terenie gminy tzw. niska emisja pochodząca z indywidualnych palenisk domowych oraz w bardzo ograniczonym stopniu emisja zanieczyszczeń komunikacyjnych i z zakładów produkcyjnych.

Na terenie gminy Bytów wskazać można następujące krótkoterminowe kierunki działań w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego:

Gazyfikacja gminy

Do niezbędnych zadań w zakresie zwiększania stopnia gazyfikacji gminy Bytów należą:

- Przyłączenie kolejnych odbiorców do sieci istniejącej
- Rozbudowa sieci gazowej w gminie

Modernizacja kotłowni opalanych paliwem stałym

W celu ochrony powietrza atmosferycznego przed zanieczyszczeniami oraz zmniejszenia potencjalnej możliwości tworzenia się zjawisk smogu należy dążyć do zastępowania pieców i kotłowni na paliwo stałe paleniskami wykorzystującymi gaz ziemny, olej opałowy lub biomasę.

Pozyskiwanie energii ze źródeł niekonwencjonalnych

Zgodnie z „Załoženiami Strategii Rozwoju Energetyki Odnawialnej” do 2010 roku wskaźnik produkcji energii ze źródeł odnawialnych powinien stanowić co najmniej 7,5% w bilansie energetycznym Polski. W związku z powyższym należy promować wykorzystanie odnawialnych źródeł energii przez odbiorców indywidualnych na terenie

gminy.

Ograniczenie zużycia energii

Do niezbędnych działań mających na celu ochronę powietrza przed zanieczyszczeniami należy zmniejszanie zużycia energii cieplnej i elektrycznej zarówno przez odbiorców prywatnych, jak i instytucjonalnych. Zatem konieczne są:

- Termomodernizacja poprzez wymianę stolarki okiennej, docieplenie elewacji i stropów, wymianę grzejników w budynkach użyteczności publicznej (zgodnie z planami władz gminnych).
- Pomoc i dofinansowanie termomodernizacji budynków prywatnych
- Stosowanie energooszczędnych urządzeń elektrycznych

5.3.3 Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych oraz zaopatrzenie mieszkańców w wodę pitną

Ochrona zasobów i utrzymanie wysokiej jakości wód powierzchniowych i podziemnych oraz zapewnienie mieszkańcom gminy dostępu do wody pitnej o odpowiednim standardzie

Największe zagrożenie dla zasobów wód powierzchniowych na terenie gminy stanowić mogą:

- nieszczelne zbiorniki bezodpływowe, z których odcieki zanieczyszczają pierwszy poziom wodonośny
- wylewanie na pola i użytki zielone ścieków bytowo – gospodarczych, które wraz ze spływem powierzchniowym dostają się do wód
- spływ powierzchniowy z pól uprawnych, nawożonych środkami zawierającymi substancje biogenne, prowadzące do eutrofizacji wód – z uwagi na sytuację materialną rolników i wynikające z tego zmniejszone zużycie nawozów sztucznych, problem ten obecnie nie występuje na terenie gminy Bytów, może jednak stanowić potencjalne zagrożenie w przypadku przenawożenia gleb
- ekspansywna turystyka na obszarach szczególnie cennych przyrodniczo, prowadzona bez poszanowania zasad ochrony środowiska

Z tego względu rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej i modernizacja

oczyszczalni ścieków będą podstawowymi zadaniami władz gminy w kolejnych latach.. Niestety bardzo często z uwagi na fakt łatwiejszego sposobu i niższych kosztów prowadzenia inwestycji, budowa sieci wodociągowej ma miejsce bez rozwoju systemu kanalizacji sanitarnej. Taka sytuacja ma miejsce w gminie Bytów, gdzie spośród 32 miejscowości jedynie 4 nie posiadają przyłączy wodociągowych, natomiast sieć kanalizacyjna nie obejmuje aż 22 miejscowości. W związku z tym należy dołożyć wszelkich starań aby w jak najkrótszym czasie przystąpić do budowy sieci kanalizacyjnej.

Jest to złożony i kosztowny proces inwestycyjny. Będzie więc wymagał olbrzymiego zaangażowania finansowego i organizacyjnego od władz gminy i społeczeństwa. Przyzwolenie społeczne i chęć przyłączenia się mieszkańców do sieci, stanowić będzie o zasadniczym celu powodzenia inwestycji – odebrania i oczyszczenia jak największej ilości ścieków.

Koszt prowadzenia inwestycji poniosą przede wszystkim władze gminy (źródła finansowania zostaną wskazane w rozdziale 7), natomiast późniejsze koszty eksploatacyjne ponoszone będą przez mieszkańców. Dlatego koncepcja gospodarki ściekowej i późniejszy projekt sieci i urządzeń do oczyszczania ścieków powinien uwzględniać obydwa rodzaje kosztów: inwestycyjne i eksploatacyjne.

Rozbudowa sieci kanalizacyjnej musi zostać połączona z modernizacją oczyszczalni ścieków komunalnych w Przyborzycach. Pomimo tego, iż obecnie obiekt ten posiada stosunkowo dużą rezerwę hydrauliczną (techniczna przepustowość oczyszczalni wynosi 4000 m³/dobę, natomiast obecnie w obiekcie oczyszczanych jest ok. 2200 m³/dobę), brak jest możliwości oczyszczenia zaplanowanego strumienia ścieków, z uwagi na zdecydowanie wyższy od zakładanego ładunek zanieczyszczeń trafiający do oczyszczalni. W związku z powyższym, władze gminy powinny zmodernizować istniejącą oczyszczalnię ścieków, zgodnie z istniejącymi planami rozbudowy obiektu.

Obecnie stopień skanalizowania gminy jest stosunkowo wysoki i wynosi ok. 89%. Zgodnie z Wojewódzkim Programem Ochrony Środowiska dla województwa Pomorskiego, stopień skanalizowania obszarów miejskich wynosi średnio 88%, natomiast w przypadku gmin wiejskich nie przekracza 60%, a zatem na tle województwa gmina Bytów znajduje się powyżej średniej.

Zgodnie z kierunkami działań wytyczonymi w WPGO planuje się uporządkowanie gospodarki ściekowej, w tym modernizację istniejących obiektów i budowę kanalizacji burzowej w aglomeracjach:

- RLM ponad 100 tys.

- RLM ponad 15 tys. (w tym tereny Komunalnych Związków, zlewni rzek).
- RLM ponad 2 tys.
- RLM poniżej 2 tys.

Modernizacja istniejących oczyszczalni ścieków postępować powinna w kierunku spełnienia wymagań obowiązującego prawa i dyrektyw UE. Należy wziąć pod uwagę rezerwy przepustowości istniejących oczyszczalni oraz modernizację i rozbudowę systemu kanalizacji.

Rozbudowa kanalizacji sanitarnej powinna w pierwszej kolejności objąć miejscowości, zamieszkiwane przez największą liczbę mieszkańców. Planując zwiększenie stopnia skanalizowania gminy należy wziąć pod uwagę techniczne i ekonomiczne możliwości realizacji przedsięwzięcia oraz naturalne bariery utrudniające bądź uniemożliwiające wykonanie niezbędnej infrastruktury kanalizacyjnej. Za priorytet w tej dziedzinie uznać należy dokończenie budowy sieci kanalizacyjnej na terenie miasta Bytów tak, aby 100% budynków na terenie miasta posiadało przyłącze kanalizacyjne.

Biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców miejscowości nie posiadających przyłączy kanalizacyjnych, w pierwszej kolejności proponuje się aby do zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej przyłączono:

- Niezabyszewo
- Pomysk Wielki
- Pomysk Mały
- Grzmiąca
- Świątkowo

Propozycja rozbudowy zbiorczej kanalizacji ściekowej na terenie ww. miejscowości nie wyklucza w ich przypadku możliwości budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, o ile przepisy szczegółowe i plany miejscowe nie stanowią inaczej. Inwestycja powinna zostać poprzedzona sporządzeniem studium wykonalności, w którym wielowariantowa analiza pomoże wskazać wariant optymalny z punktu widzenia lokalnych warunków środowiskowych, finansowych i technicznych.

W przypadku skanalizowania wszystkich ww. miejscowości na terenie gminy 450 osób z 17 miejscowości nie będzie miało dostępu do zbiorczej sieci sanitarnej. Z uwagi na fakt, iż są to miejscowości o liczbie mieszkańców od 4 do 59 i liczbie budynków od 1 do 11 wydaje się, że doprowadzenie do nich zbiorczej kanalizacji będzie ekonomicznie

nieuzasadnione. W związku z powyższym, w celu wyeliminowania zbiorników bezodpływowych, które obecnie dominują w gospodarce ściekowej na terenach nieskanalizowanych, proponuje się budowę małych, przydomowych oczyszczalni ścieków obejmujących jeden lub kilka budynków, z zastrzeżeniem przepisów szczegółowych i planów miejscowych.

Jeżeli zrealizowany zostanie wariant przyłączenia do kanalizacji zbiorczej miejscowości Niezabyszewo, Pomysk Wielki, Pomysk Mały, Grzmiaca i Świątkowo to stopień skanalizowania gminy Bytów osiągnie poziom 98%.

Zaopatrzenie mieszkańców w wodę spełniającą wymogi wody do picia, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z 19.11.2002 w sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, jest jednym z podstawowych zadań władz gminy.

Jako priorytetowe zadania gminy w dziedzinie zapewnienia mieszkańcom wody o odpowiednim standardzie, uznać należy modernizację ujęcia wody pitnej w miejscowości Sierzno, w celu zapewnienia poboru wody o jakości zgodnej z wymogami prawnymi dotyczącymi wody do celów pitnych. Aktualnie, woda ta nie spełnia ww. wymogów.

Pozostałe zadania władz gminnych będą dotyczyły utrzymania właściwego stanu technicznego sieci wodociągowej, a w miarę potrzeby modernizacji systemów ujmowania, uzdatniania i dystrybucji wody. W przypadku realizowania inwestycji, nowe budynki powinny być sukcesywnie przyłączane do istniejącej sieci wodociągowej.

W dziedzinie ochrony wód podziemnych, będących źródłem wody pitnej dla wszystkich mieszkańców gminy, niezbędna jest stała ochrona zasobów wodnych przed zanieczyszczeniami, realizowana poprzez:

- Przestrzeganie funkcjonowania stref ochronnych ujęć wody
- Niedopuszczanie do powstawania dzikich wysypisk odpadów
- Lokalizowanie inwestycji, potencjalnie niebezpiecznych dla zasobów wód podziemnych, poza strefą ochrony GZWP nr 117 „Bytów”
- Przeprowadzenie inwentaryzacji zbiorników bezodpływowych, kontroli ich szczelności oraz częstotliwości wywozu nieczystości płynnych
- Dążenie do uporządkowania gospodarki ściekowej poprzez budowę kanalizacji sanitarnej.

5.3.4 Ochrona przed hałasem

Zmniejszenie uciążliwości hałasu dla mieszkańców

Komunikacja drogowa i kolejowa jest najważniejszym czynnikiem mającym wpływ na jakość klimatu akustycznego gminy. Jest to główne źródło uciążliwości hałasu dla ludzi i środowiska przyrodniczego.

Środki transportu są ruchomymi źródłami hałasu decydującymi o parametrach klimatu akustycznego przede wszystkim na terenach zurbanizowanych. Większość pojazdów emituje hałas o poziomie dźwięku od 85 do 94 dB, przy dopuszczalnych natężeniach hałasu w środowisku, w otoczeniu budynków mieszkalnych od 35 do 55 dB w porze nocnej i od 40 do 65 dB w porze dziennej. Najbardziej uciążliwe są pojazdy ciężkie, z których 80% emituje hałas o poziomie dźwięku większym od 80 dB, z czego 40% o poziomie większym od 85 dB.

Teren gminy jest szczególnie narażony na szkodliwe oddziaływanie hałasu komunikacyjnego z uwagi na obecność na jej terenie drogi krajowej oraz sieci dróg wojewódzkich. Natężenie ruchu samochodowego jest stosunkowo wysokie, ze względu na ruch tranzytowy, ponadregionalny i regionalny, powodujące pogorszenie klimatu akustycznego wzdłuż ciągów komunikacyjnych. Linia kolejowa, przebiegająca przez teren gminy, jest aktualnie wyłączona z eksploatacji i nie stanowi zagrożenia akustycznego dla mieszkańców.

W chwili obecnej jednak, podjęcie radykalnych działań mających na celu ograniczenie hałasu nie jest konieczne. W przypadku nasilania się natężenia ruchu kołowego na drodze krajowej i drogach wojewódzkich, zaleca się w pierwszej kolejności podjęcie działań, mających na celu odizolowanie akustyczne mieszkańców od źródeł hałasu (np. wymiana stolarki okiennej na okna o niskiej przenikalności fal akustycznych). Docelowo, władze gminy powinny rozważyć możliwość skierowania strumienia pojazdów ruchu tranzytowego i regionalnego na drogi obwodowe, które powinny zostać wybudowane w najbliższym okresie. Szczegółowe wytyczne dotyczące problemu ruchu kołowego na terenie miasta Bytów, zostały określone w opracowywaniu „Koncepcji rozwiązań komunikacyjnych wraz z analizą bezpieczeństwa i funkcjonowania ruchu na drogach i ulicach Bytowa”.

5.3.5 Monitoring środowiska

Poszerzenie i aktualizacja wiedzy o stanie środowiska i jego zagrożeniach

W celu zapewnienia pełnej ochrony wszystkich komponentów środowiska naturalnego, należy prowadzić:

- Monitoring zasobów i jakości wód podziemnych
- Monitoring jakości wód powierzchniowych
- Monitoring jakości powietrza atmosferycznego
- Monitoring stanu różnorodności biologicznej

Ponadto, konieczne jest upowszechnianie wyników badań naukowych i wiedzy na temat stanu środowiska, szczególnie wśród mieszkańców gminy, aby mogli oni zapoznać się ze stanem i zagrożeniami zasobów przyrody w ich miejscu zamieszkania.

5.3.6 Edukacja ekologiczna

Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie ochrony i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych gminy oraz edukacja ekologiczna turystów odwiedzających region

Działania edukacyjne powinny być prowadzone na dwóch płaszczyznach:

- edukacja formalna – realizowana w systemie oświatowym
- edukacja nieformalna – podnosząca ekologiczną świadomość społeczności i władz lokalnych.

Edukacja formalna powinna uwzględniać następujące działania:

- Realizację zajęć zawierających elementy edukacji ekologicznej w przedszkolach, szkołach podstawowych i ponadpodstawowych
- Utrzymywanie klas o profilu kształcenia ekologiczno – przyrodniczym w szkołach
- Wprowadzenie przedmiotu „Ekologia” do siatki zajęć szkolnych
- Uczestnictwo uczniów w olimpiadach, konkursach i programach ekologicznych o charakterze regionalnym i krajowym

- Ponadprogramową edukację z zakresu ekologii i ochrony środowiska, prowadzenie odrębnych zajęć dotyczących ochrony środowiska, organizowanie zajęć w terenie i wycieczek krajoznawczych, prowadzenie ekologicznych kół zainteresowań, wykonywanie wystaw i ekspozycji, albumów i kronik prezentujących osiągnięcia uczniów w poznawaniu i ochronie środowiska
- Zaangażowanie szkół i uczniów w akcjach sprzątanania terenu gminy, sadzenia drzew i pielęgnacji zieleni, opieki nad zwierzętami, zbierania surowców wtórnych, a także innych przedsięwzięciach proekologicznych zasługujących na uwagę

Edukacja nieformalna obejmować powinna:

- Przedsięwzięcia edukacyjne i promocyjno – informacyjne, dotyczące ochrony środowiska, podejmowane przez władze samorządowe i podległe im służby komunalne na rzecz upowszechniania proekologicznych postaw mieszkańców gminy:
 - Urządzanie konkursów, festynów i innych imprez o tematyce ekologicznej
 - Organizowanie seminariów, warsztatów, wykładów i szkoleń związanych z ekologią i ochroną środowiska
 - Sporządzanie i rozprowadzenie wśród mieszkańców różnych materiałów informacyjnych (np. ulotek, folderów, publikacji prasowych) poświęconych ochronie środowiska
 - Tworzenie ścieżek edukacji ekologicznej
- Przedsięwzięcia edukacyjne i promocyjno – informacyjne dotyczące ochrony środowiska podejmowane w gminie przez inne podmioty, takie jak:
 - pozarządowe organizacje ekologiczne
 - placówki służby zdrowia
 - straż pożarną
 - instytucje naukowe i kulturalne
 - dyrekcje lasów państwowych
 - przedsiębiorstwa turystyczne i uzdrowiskowo – rekreacyjne

6 HARMONOGRAM REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ I URUCHAMIANIA ŚRODKÓW FINANSOWYCH

W niniejszej części opracowania zaproponowano harmonogram realizacji poszczególnych zadań wynikających z analizy w zakresie kosztów. W celu określenia nakładów finansowych na realizację poszczególnych inwestycji oraz sposobu finansowania wykorzystano dane zawarte w ankiecie dostarczonej przez gminę Bytów, w wykazie wieloletnich programów inwestycyjnych w roku 2004 oraz w „Kosztorysie inwestorskim modernizacji i rozbudowy oczyszczalni ścieków w Przyborzycach”. Dla obniżenia ponoszonych jednorazowo nakładów inwestycyjnych proponuje się wdrażanie etapowe kolejnych zadań.

Przy realizacji powyższych zadań niezbędne będzie w pierwszej kolejności uruchamianie środków z budżetu gminy, a następnie wykorzystywanie środków z dotacji. Możliwe do wykorzystania środki finansowe ze źródeł zewnętrznych to:

- dotacje – NFOŚiGW, WFOŚiGW, PFOŚiGW, EkoFundusz, Program Małych Dotacji GEF, Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich PAOW
- pożyczki z funduszy celowych i kredytów preferencyjnych – NFOŚiGW, WFOŚiGW, BOŚ, EkoFundusz.

Harmonogram realizacji poszczególnych zadań, wynikających z niniejszego programu, należy dostosować do możliwości pozyskiwania środków finansowych. Kolejność realizacji dopuszcza się wg przyjętych przez Radę i Zarząd Gminy priorytetów.

Tabela 2 Harmonogram rzeczowo-finansowy Programu Ochrony Środowiska dla gminy Bytów

Lp.	Nazwa zadania i zakres rzeczowy	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Podmioty uczestniczące	Koszty realizacji /PLN/	Źródła finansowania
Zadania w zakresie ochrony wód podziemnych i powierzchniowych						
1	Program budowy kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich gminy Bytów	2004 – 2005	Gmina Bytów	-	3500000	Środki własne gminy NFOŚiGW WFOŚiGW
2	Program rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków w Przyborzycach	2005 – 2007	Gmina Bytów	-	7500000	Środki własne gminy NFOŚiGW WFOŚiGW
3	Modernizacja ujęcia wody pitnej w miejscowości Sierzno w celu zapewnienia poboru wody o jakości zgodnej z wymogami prawnymi dotyczącymi wody do celów pitnych	2005	Gmina Bytów	-	Brak danych umożliwiających ustalenie kosztów	Środki własne gminy

Zadania w zakresie gospodarki odpadami						
4	Wdrożenie systemu odbioru od mieszkańców odpadów zmieszanych oraz z selektywnej zbiórki odpadów komunalnych na terenie gminy	2004 – 2007	Gmina Bytów	Związek gmin powiatu bytowskiego	Brak danych umożliwiających ustalenie kosztów	Środki własne gminy Środki prywatne Środki pomocowe WFOŚiGW PFOŚiGW GFOŚiGW
5	Wdrożenie systemu zbiórki odpadów komunalnych i	2004 – 2007	Gmina Bytów	Przedsiębiorcy	Brak danych	Środki własne

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Bytów

	niebezpiecznych oraz utworzenie GPZON			Producenci sprzętu elektrycznego i elektronicznego	umożliwiających ustalenie kosztów	gminy Środki prywatne Środki pomocowe WFOŚiGW PFOŚiGW GFOŚiGW
6	Współdział w utworzeniu regionalnego zakładu gospodarki odpadami komunalnymi w Sierżnie	2004 – 2007	Gmina Bytów	Związek gmin powiatu bytowskiego Zarządzający składowiskiem	10000000	Środki własne gminy Środki pomocowe Ekofundusz WFOŚiGW PFOŚiGW GFOŚiGW
7	Opracowanie i aktualizacja gminnego planu gospodarki odpadami	2007	Gmina Bytów	-	10000	Środki własne gminy

Zadania w zakresie ochrony powietrza

8	Termomodernizacja wybranych obiektów użyteczności publicznej	2004 – 2007	Gmina Bytów		Brak danych umożliwiających ustalenie kosztów	Środki własne gminy
---	--	-------------	-------------	--	---	---------------------

Zadania w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu

9	Realizacja II etapu „Programu ochrony przyrody w gminie Bytów” – „Program ochrony mokradel w gminie Bytów” w tym ochrona jezior lobeliowych	2004 – 2005	Gmina Bytów	-	120000	Środki własne gminy EkoFundusz Środki pomocowe
---	---	-------------	-------------	---	--------	--

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Bytów

Zadania w zakresie edukacji ekologicznej						
10	Powołanie i uruchomienie Ośrodka Edukacji Ekologicznej w Rekowie	2004 – 2005	Gmina Bytów	-	806300	Środki własne gminy NFOŚiGW WFOŚiGW PAOW
21	Upowszechnianie informacji o podejmowanych akcjach, kampaniach i działaniach na rzecz ochrony środowiska w gminie	2004 – 2007	Gmina Bytów		W ramach działań edukacyjnych gminy	
22	Wspieranie szkolnych kół zainteresowań, konkursów	2004 – 2007	Gmina Bytów		W ramach działań edukacyjnych gminy	
23	Wspomaganie prowadzenia edukacji ekologicznej przez lokalne organizacje pozarządowe i grupy obywatelskie	2004 – 2007	Gmina Bytów		W ramach działań edukacyjnych gminy	

Przedstawione w tabeli nakłady na realizację Programu Ochrony Środowiska należy traktować jako orientacyjne z uwagi na fakt, iż w chwili sporządzania Programu ustalenie niektórych kosztów nie jest możliwe.

7 MONITORING I ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM

Monitoring dostarcza informacji w oparciu o które można ocenić zmiany stanu środowiska. Jest również podstawą oceny efektywności wdrażania polityki środowiskowej.

Rozróżniamy dwa rodzaje monitoringu:

- Monitoring jakości środowiska
- Monitoring polityki środowiskowej

W okresie wdrażania niniejszego programu, monitoring będzie wykorzystywany dla uaktualnienia polityki ochrony środowiska. Celem monitoringu jest zwiększenie efektywności polityki środowiskowej poprzez zbieranie, analizowanie i udostępnianie danych dotyczących jakości środowiska i zachodzących w nim zmian.

Informacja o stanie środowiska jest niezbędna do ustanawiania priorytetów ochrony środowiska, monitorowania, egzekwowania i przestrzegania przepisów ochrony środowiska. Powinna służyć zarówno podejmującym decyzje, jak i społeczeństwu, sektorowi prywatnemu, pozarządowym organizacjom ekologicznym i wszystkim zainteresowanym grupom.

7.1 Monitoring stanu środowiska

Monitoring stanu środowiska obejmuje badania ciągłe i okresowe prowadzone przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska oraz Wojewódzką i Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną, które mogą służyć do oceny stanu środowiska, jak również wskazywać postęp w zakresie:

- Poprawy czystości wód powierzchniowych i podziemnych
- Poprawy jakości powietrza atmosferycznego
- Ograniczania hałasu
- Wprowadzania zintegrowanego systemu gospodarki odpadami

7.2 Monitoring procesu wdrażania POŚ

Monitoring Programu Ochrony Środowiska polega na ocenie stopnia realizacji i terminowości wykonania przyjętych celów i zadań, a także rozbieżności między założeniami a realizacją programu i ich przyczyny. Zarząd gminy, co 2 lata (zgodnie z art. 18 ust.2 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska) ma obowiązek sporządzić raport z

wykonania programu ochrony środowiska i przedstawić go Radzie Gminy w celu oceny i akceptacji oraz wprowadzenia niezbędnych korekt wynikających ze zmian uwarunkowań lub zmian w przepisach prawa.

Do oceny postępów w realizacji programu oprócz sprawozdań z realizacji działań inwestycyjnych i wykonania zadań edukacyjnych oraz organizacyjnych mogą służyć wyniki badań monitoringowych, jak również niektóre wskaźniki statystyczne. Porównanie ilości emitowanych zanieczyszczeń w latach sprawozdawczych z odpowiednimi danymi z ubiegłego wielolecia pozwoli ocenić sumaryczne efekty realizacji programu.

Monitoring procesu wdrażania Programu Ochrony Środowiska dla gminy Bytów będzie obejmował w szczególności:

- Określenie stopnia wykonania działań
- Określenie stopnia realizacji przyjętych celów
- Ocenę rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami a ich wykonaniem
- Analizę przyczyn wykrytych rozbieżności

7.3 Zarządzanie programem

Efektywne wdrażanie niniejszego opracowania wymaga dużego zaangażowania administracji samorządowej, a także dobrej współpracy między wszystkimi instytucjami (organizacjami) włączonymi w zagadnienia ochrony środowiska. Wdrażanie polityki długoterminowej oraz strategii krótkoterminowej rozpocznie się w okresie zmian systemu prawnego, wynikających z dostosowania polskiego ustawodawstwa do przepisów Unii Europejskiej. Zmiany te mogą mieć wpływ na strukturę zarządzania środowiskiem, a co za tym idzie na strukturę zarządzania Programem.

7.4 Harmonogram weryfikacji celów i kierunków działań oraz terminów przygotowywania raportów z wykonania programów

Jak wspomniano powyżej, Ustawa Prawo Ochrony Środowiska nakłada na Zarząd Gminy obowiązek sporządzenia co 2 lata raportu z wykonania programu ochrony środowiska i przedłożenia go Radzie Gminy. Realizacja zadań, wyszczególnionych w „II Polityce Ekologiczna Państwa”, a zwłaszcza wdrożenie systemów informatycznych oraz modyfikacja systemu statystyki publicznej, państwowego monitoringu środowiska i pozostałych mechanizmów nadzoru i kontroli, umożliwi wykonywanie co 2 lata oceny realizacji Gminnego Programu Ochrony Środowiska oraz oceny realizacji programów

naprawczych poszczególnych komponentów środowiska.

„II Polityka ekologiczna państwa” zakłada, że głównym celem średniookresowym (do 2010 r.) w sprawie kontroli i monitoringu jest pełna harmonizacja procedur i zakresu działań w tej dziedzinie z zaleceniami OECD, wymogami Unii Europejskiej oraz zobowiązaniami wobec konwencji międzynarodowych. Realizacja tego celu wymaga w latach 2003 – 2006 powołania nowych struktur organizacyjnych i wdrożenia systemów obiegu informacji w dziedzinie środowiska, niezbędnych do spełnienia przez Polskę warunków uczestnictwa w Unii Europejskiej i realizacji innych zobowiązań międzynarodowych, w tym:

- Zwiększenia liczby pracowników służb inspekcji ochrony środowiska na szczeblu centralnym i regionalnym (2004 r.)
- Wdrożenia systemu informatycznego PRTR (uwalnianie i transfer zanieczyszczeń - 2004 r.)
- Wdrożenia systemu informatycznego SPIRS (rejestracja obiektów niebezpiecznych zgodnie z wymaganiami dyrektywy Seveso II – 2004 r.)
- Wdrożenia systemu rejestracji substancji niebezpiecznych spełniającego wszystkie wymagania ustawy o substancjach i preparatach chemicznych oraz ustawy o ochronie roślin uprawnych (2004 r.)
- Wzmocnienia i rozwoju działalności Krajowego Centrum BAT (2004 r.)
- Utworzenia krajowego punktu kontaktowego do spraw wdrażania programu Unii Europejskiej Natura 2000 (2004 r.)
- Po uzyskaniu przez Polskę członkostwa w Europejskiej Agencji Środowiska – rozszerzenia regularnej współpracy z Agencją już na zasadach odnoszących się do jej członków (2003 r.)

7.5 Edukacja ekologiczna w aspekcie wdrażania POŚ

W przyjętej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w 2002 r. polityce ekologicznej Państwa, w zasadzie uspołeczniania, zapisano prawo do udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji ekologicznych. Zasada uspołeczniania będzie realizowana poprzez stworzenie instytucjonalnych i prawnych warunków do udziału wszystkich zainteresowanych podmiotów wywierających bezpośredni lub pośredni wpływ na sposób i intensywność korzystania ze środowiska. Aby udział ten był wystarczająco szeroki i

przynosił oczekiwane efekty, konieczne jest z jednej strony stymulowanie samej chęci takiego udziału, natomiast z drugiej tworzenie sprzyjających warunków dla praktycznej realizacji tej potrzeby oraz dostarczenie wiedzy i umiejętności pomocnych w konkretnych działaniach.

Podstawowe znaczenie dla szerokiego, społecznego udziału w osiaganiu celów ekologicznych mają

- Odpowiednia edukacja ekologiczna
- Zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku
- Stworzenie instytucjonalnego zabezpieczenia dla wyrażania przez społeczeństwo swoich opinii i wpływania na podejmowane, istotne dla środowiska decyzje

Edukacja ekologiczna jest procesem kształtowania świadomości ekologicznej. Poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa zależy od ilości i jakości informacji, która do niego dociera oraz od form i sposobów edukacji. Edukacja która trafia do społeczeństwa powinna być ścisła, bezstronna i kompletna. Jasność i klarowność treści powinna być wynikiem jednoznaczności sformułowań. Edukacja ekologiczna powinna być prowadzona na wszystkich poziomach szkolnictwa, począwszy od szkół podstawowych po szkoły wyższe, a także wśród społeczności lokalnej gminy.

W prowadzeniu edukacji można wykorzystać potencjał pozarządowych organizacji ekologicznych.

7.6 Upowszechnianie informacji o stanie środowiska i wykonaniu programu

Obecnie informacja ekologiczna w Polsce dostępna jest dla społeczeństwa poprzez:

- Publikacje Głównego Urzędu Statystycznego
- Publikacje Ministerstwa Środowiska
- Publikacje służb państwowych – Inspekcję Ochrony Środowiska, Państwowy Zakład Higieny, Inspekcję Sanitarną
- Publikacje o charakterze edukacyjnym i popularyzatorskim jednostek naukowo-badawczych
- Publikacje opracowane przez organizacje pozarządowe, Polski Klub Ekologiczny, Ośrodki i Centra Edukacji Ekologicznej, Fundacje Ekologiczne
- Prasę popularnonaukową o tematyce ekologicznej
- Programy telewizyjne i radiowe

- Targi i giełdy ekologiczne
- Plakaty, plakaty filmowe, filmy
- Festiwale i konkursy ekologiczne
- Akcje edukacyjne i promocyjne
- Internet

Gromadzenie i udostępnianie informacji dotyczących środowiska jest jednym z zadań Inspekcji Ochrony Środowiska (art. 28 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska). Zgodnie z powyższym, do celów swojej działalności IOŚ włączyła zadania edukacji ekologicznej i szerokiego informowania społeczeństwa o faktycznym stanie środowiska w Polsce oraz działaniach mających na celu jego ochronę, w tym również sprawozdania z realizacji wykonania założeń przyjętych w niniejszym opracowaniu.

Przedstawiciele WIOŚ, zgodnie z wymaganiami wynikającymi z art. 8a ust.2 Ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska, przygotowują i przedstawiają radom powiatów i sejmiku województwa coroczną informację o stanie środowiska i podejmowanych działaniach na rzecz jego poprawy.

8 BIBLIOGRAFIA

1. Wojewódzki Program Ochrony Środowiska dla Województwa Pomorskiego
2. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2003. Główny Urząd Statystyczny. Warszawa 2004.
3. Powiaty w Polsce. Główny Urząd Statystyczny. Warszawa 2003
4. Program Ochrony Przyrody w gminie Bytów z uwzględnieniem ekosystemów szczególnej troski
5. Dokumentacja w sprawie decyzji Wojewody Słupskiego, ustalających wielkości dopuszczalnych ilości i rodzajów emisji substancji zanieczyszczających do powietrza atmosferycznego
6. Dokumentacja w sprawie decyzji Starosty Bytowskiego, ustalających wielkości dopuszczalnych ilości i rodzajów emisji substancji zanieczyszczających do powietrza atmosferycznego
7. Dokumentacja w sprawie decyzji Starosty Bytowskiego na udzielenie pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód podziemnych i eksploatację urządzeń związanych z poborem wody
8. Dokumentacja w sprawie decyzji Starosty Bytowskiego na udzielenie pozwoleń wodnoprawnych na odprowadzanie ścieków
9. Uchwały Rady Miejskiej w Bytowie w sprawie użytków ekologicznych i pomników przyrody
10. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bytów
11. Projekt założeń do planu zaopatrzenia miasta Bytów w ciepło, energię i paliwa gazowe. Warszawa 2001
12. Uwarunkowania przyrodnicze do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Bytowa
13. Program Budowy kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich gminy Bytów w latach 2004-2006
14. Koncepcja rozwiązań komunikacyjnych wraz z analizą bezpieczeństwa i funkcjonowania ruchu na drogach i ulicach w Bytowie, Część I analizy ogólne. Gdańsk 2001
15. Program „Czyste powietrze dla miasta Bytowa”

16. Juda-Rezler K. – „Oddziaływanie zanieczyszczeń powietrza na środowisko”. Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej. Warszawa 2000
17. Materiały do monografii przyrodniczej Regionu Gdańskiego, Tom 5. Park Krajobrazowy „Dolina Słupi”. Wydawnictwo Gdańskie. Gdańsk 2001
18. Lipczyński W., i in. – „Zasoby przyrodnicze dorzecza Słupi i Łupawy”. Zakład poligraficzny Grawipol. Słupsk 2002
19. Szymanowska W. – „Ochrona jezior lobeliowych i torfowisk kotłowych na Pojezierzu Bytowskim”. Praca licencjacka zrealizowana w Bałtyckiej Wyższej Szkole Humanistycznej. Koszalin 2004
20. Stańsko R., i in. – „Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza ekosystemów mokradłowych gminy Bytów”. Świebodzin 2004
21. Gos. K, Szmeja J. – „Rekowo i okolice. Przewodnik przyrodniczo-turystyczny”. Urząd Miejski w Bytowie. Bytów 2000
22. „Z ekologią na Ty” – powołanie i działalność Ośrodka Edukacji Ekologicznej w Rekowiu
23. Manczarski P. – „Projektowanie i budowa nowoczesnego regionalnego składowiska odpadów”
24. Stan zdrowotny lasów w Polsce w 2001 r. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Warszawa 2002
25. Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym. Ministerstwo Środowiska. Warszawa 2002
26. Wybrane akty prawne obowiązujące w zakresie ochrony środowiska
27. Podstawowe problemy środowiska w Polsce. Raport wskaźnikowy. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Warszawa 2001

9 SPIS TABEL

Tabela 1 Lokalizacja gminy Bytów w stosunku do ważniejszych miast regionu.....	6
Tabela 2 Stan infrastruktury komunalnej na terenie gminy Bytów	44
Tabela 3 Harmonogram rzeczowo-finansowy Programu Ochrony Środowiska dla gminy Bytów..	103

10 SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Procentowa struktura użytkowania gruntów w gminie Bytów.....	8
Wykres 2 Struktura gospodarki cieplnej wg źródeł energii.....	27

11 SPIS FOTOGRAFII

Fot. 1 Widok na kąpielisko OTW „Jeleń” nad Jeziorem Jeleń	10
Fot. 2 Użytek ekologiczny Jezioro Płoczyca	15
Fot. 3 Zamek pokrzyżacki z przełomu XIV i XV wieku, obecnie Muzeum Zachodniokaszubskie ...	17
Fot. 4 Ciąg technologiczny oczyszczalni ścieków komunalnych w Przyborzycach	23
Fot. 5 Teren składowiska odpadów komunalnych w Sierźnie.....	25
Fot. 6 Stacja nadawczo-odbiorcza sieci telefonii komórkowej	43
Fot. 7 Widok na jezioro Rekówek.....	59
Fot. 8 Punkt edukacji ekologicznej w Rekowie	68
Fot. 9 Tablica informacyjna na ścieżce przyrodniczej nad jeziorem Płoczyca	89
Fot. 10 Przygotowane do odbioru, posegregowane odpady z tworzyw sztucznych.....	92

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Mapa powiatu bytowskiego (źródło: Państwowa Straż Pożarna).....	7
---	---